

Rosanna Nyholm

TUNNUSLUKUANALYYSI MAANVILJELY- TYTILALLE UDELLAMAALLA

Opinnäytetyö
Liiketalouden koulutusohjelma

Helmikuu 2016

Tekijä Rosanna Nyholm	Tutkinto Tradenomi	Aika Helmikuu 2016
Opinnäytetyön nimi Tunnuslukuanalyysi maanviljelytilalle Uudellamaalla		61 sivua 5 liitesivua
Toimeksiantaja Maatila Uudellamaalla		
Ohjaaja Lehtori Jarmo Kulhelm		
Tiivistelmä <p>Työn tarkoituksena oli selvittää toimeksiantajalle, onko maataloudenharjoittaminen ollut taloudellisesti kannattavaa tunnuslukuanalyysillä, jonka tarkastelujaksona ovat vuodet 2011–2014. Maataloudenharjoittaja on vapautettu laatimasta varsinaista tasetta, laskelma varoista veroilmoituksen yhteydessä riittää. Maataloudenharjoittaja ei myöskään ole velvollinen suorittamaan kirjanpitoa kirjanpitolain mukaan, verohallituksen päätöstä ilmoitusvelvollisuudesta ja muistiinpanoista noudattavat veromuistiinpanot riittävät. Tämän vuoksi ennen tunnuslukuanalyysin suorittamista oli rakennettava maataloudenharjoittajalle taseet sekä tuloslaskelmat.</p> <p>Teoreettinen viitekehys koostuu kahdesta osa-alueesta, maataloudesta ja taloudellisen tilanteen katsauksesta. Maatalousosiossa käsitellään maataloutta Suomessa, sen haasteita ja kannattavuutta sekä lyhyesti sitä, miten maatalouden tulot ja menot muodostuvat. Taloudellisen tilanteen katsaus -osiossa käsitellään tasetta, tuloslaskelmaa, tunnuslukuanalyysiä ja yleisen yritystoiminnan sekä maatalouden tyypillisiä tunnuslukuja.</p> <p>Tutkimus suoritettiin kvalitatiivisella tutkimusmenetelmällä ja case-tutkimusotteella Uudenmaan maatalan tarkasteluvuosien tilikausitiedoista. Tutkimuksen empiirisessä osassa esitellään, miten taseen ja tuloslaskelman erien arvot on määritelty sekä mitä niiden avulla lasketut valitut tunnusluvut kertovat. Case-maatilaa tarkastellaan kannattavuuden, vakavaraisuuden ja maksuvalmiuden tunnusluvuilla. Tunnuslukuja arvioidessa vertaillaan niiden kehitystä tilalla, toimialan keskiarvolukuihin sekä tavoite- ja ohjearvoihin. Empiirisestä tutkimuksesta saadaan vastauksena case-maatalan toiminnan maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden olevan hyvällä tasolla, mutta kannattavuuden taso on tyydyttävä. Tulosten perusteella voidaan päätellä maataloudenharjoittamisen olleen taloudellisesti melko kannattavaa kyseisellä tilalla.</p> <p>Tunnuslukuanalyysistä saatiin vastaus tutkimuskysymykseen sekä työkalu tulevaisuuden päätöksenteon apuvälineeksi. Tämän lisäksi kannattavuuden seuraamisen ansiosta on maatalousyrittäjän helpompi miettiä kehityssuuntia toiminnalleen sekä löytää toimintansa suurimmat menoterät.</p>		
Asiasanat tunnusluvut, tilinpäätösanalyysi, taloudellinen tila, maatalous, viljanviljely		

Author	Degree	Time
Rosanna Nyholm	Bachelor of Business Administration	February 2016
Thesis Title Analysis of Key Ratio for an Agriculture Farm In Uusimaa		61 pages 5 pages of appendices
Commissioned by Farm in Uusimaa		
Supervisor Jarmo Kulhelm, Senior Lecturer		
Abstract <p>The objective of the thesis was examine for the commissioner if it has been economical to practice agriculture with a key ratio analysis. The inspection period was 2011–2014. Agriculturists do not need to use ordinary balance sheets, a calculation of the assets in the income tax return is sufficient. Agriculturists neither need to do accounting according to the Finnish accounting law, tax notes that obey the National Board of Taxes decisions is enough. Because of the afore mentioned, the balance sheets and statements of earnings needed to be produced before making an analysis of the key ratio.</p> <p>The theoretical framework of the thesis has two parts, agriculture and an overview of the economic situation. The agriculture part discusses agriculture in Finland, challenges, profitability and shortly how the income and expenses have been formed. The overview of the economic situation part discusses the balance sheet, statement of earnings, analysis of the key ratio, general entrepreneurship key ratios and agricultural specific key ratios.</p> <p>The thesis was implemented by a qualitative research method as a case study with a farm in Uusimaa. As material, accounting information from the period 2011–2014 was used. The empirical part of the research shows how the balance sheets and statements of earnings are formed and what the chosen key ratios are describing. The case farm has been observed in terms of profitability, solidity and liquidity. The key ratio values have been analyzed by comparing the development, field of business average value and reference value. The empirical part of the research shows that the solidity and liquidity at the case farm is positive, but profitability is at a satisfactory level. On basis of the research results, the conclusion that practicing agriculture at the case farm has been quite profitable can be drawn.</p> <p>Analysis of the key ratio answered the research question and is a great tool for future decisions. A good profitability follow-up can be of help when planning the development of farm activities and in finding the main expenditures.</p>		
Keywords key ratio, analysis of the financial statements, economic situation, agriculture, grain farming		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
1.1	Tutkimuksen esittely	7
1.2	Tutkimuksen rakenne	8
2	MAATALOUS	8
2.1	Maatalous Suomessa	9
2.2	Maatalouden haasteet	10
2.3	Maatalouden taloudellinen tilanne	11
2.4	Maatalouden tulot ja menot	13
3	TALOUELLISEN TILANTEEN KATSAUS	14
3.1	Tase.....	15
3.2	Tuloslaskelma.....	17
3.3	Tunnuslukuanalyysi	19
3.3.1	Analyysin käyttäjät, lähtökohta ja vaiheet.....	20
3.3.2	Tilinpäätöksen oikaisut.....	21
3.4	Tunnusluvut	22
3.4.1	Kannattavuus	23
3.4.2	Vakavaraisuus.....	24
3.4.3	Maksuvalmius	26
3.5	Maatalouden erityistunnusluvut	27
4	TUTKIMUSMENETELMÄ JA -AINEISTO	29
4.1	Case-Maatila.....	29
4.2	Aineisto ja tunnuslukuanalyysin tutkimusprosessi	30
5	CASE-MAATILAN TASEEN JA TULOSLASKELMAN ARVOSTAMINEN	31
5.1	Taseen erät	32
5.1.1	Vastaavaa puoli.....	32
5.1.2	Vastattavaa puoli.....	36
5.2	Tuloslaskelman erät.....	37
6	CASE-MAATILAN TUNNUSLUKUANALYYSI	37
6.1	Tase-erien analysointi.....	38

6.2	Tuloslaskelmaerien analysointi	39
6.3	Tunnuslukuanalyysin analysointi	41
6.3.1	Kannattavuus	41
6.3.2	Vakavaraisuus	46
6.3.3	Maksuvalmius	49
6.4	Tulosten johtopäätökset	50
7	TUTKIMUSTULOSTEN PÄÄTELMÄT	53
8	POHDINTA JA YHTEENVETO	55
	LÄHTEET	58
	LIITTEET	
	Liite 1. Tunnuslukujen kaavat	
	Liite 2. Taseet 2011–2014 (Salainen)	
	Liite 3. Tuloslaskelmat 2011–2014 (Salainen)	
	Liite 4. Tunnuslukujen tulokset 2011–2014 (Salainen)	

1 JOHDANTO

EU:n maatalouspolitiikan muutoksista ja mahdollisesta rahoituksesta sekä muista alaan vaikuttavista uusista säädöksistä ei voi koskaan olla varma. Työterveyslaitoksen julkaisemasta tutkimuksesta ”Työterveys ja maatalous 2014” ilmenee, että viljelijät kokevat kuormittuvansa lisääntyvästä byrokratiasta ja hallinnollisesta työstä sekä taloudellisesta epävarmuudesta, kuitenkin maatalan johtamisen mielekkyys ja läheisten tuki helpottaa (Viitala 2015). Tilastokeskuksen tiedon mukaan taas maanviljelijät vanhenevat. Nyt jopa 47 % ovat 50–64-vuotiaita, ja maanviljelijöiden keski-ikä on kasvanut neljällä vuodella ja on nyt 51 vuotta. (Jantunen 2015.) Kesällä 2015 esimerkiksi Lehtonen uutisoi Maaseudun tulevaisuudessa, että viljan myöhäinen valmistuminen ja heikko sato näkyvät tämän vuoden kannattavuuskirjanpitotilojen tuloksissa, etenkin kannattavuuskerroin laskee heikommaksi.

Alan uutiset ja maataloustoimialan oma verotus sekä lainsäädäntö yhdessä kesän 2015 viileyden ja sateisuuden vaikutukset viljasadon määrään ja laatuun, herättivät kiinnostusta lähteä kirjoittamaan alalta opinnäytetyötä taloudellisuuden näkökulmasta. Kun maanviljelyn harjoittaminen on kovin kausiluonteista ja sääolosuhteiden armoilla, herää kysymys, kuinka taloudellista toimintaa se on nykyisin ja voiko vuoden tuloista koskaan olla varma. Merkittävä asia on, että suomalaisella maataloudella on hyvin erilaiset lähtökohdat ja haasteet kuin muilla EU:n jäsenvaltioilla. Suomessa maataloustuotantoa harjoittavat yleensä perheviljelmät, joten antaako se riittävästi tuloja, jotta se elättää suomalaisen perheen.

En ole vielä löytänyt samanlaista opinnäytetyötä, vaikka tunnuslukuanalyysi ja tilinpäätösanalyysi ovat yleinen opinnäytetyöaihe, mutta niitä ei ole paljon tehty maataloudelle. Samantyyllisiä opinnäytetöitä on muutama henkilö tehnyt maataloudenharjoittajille. Näitä on esimerkiksi Elisa Mattilan opinnäytetyö ”Maatilan tuloksen laskenta” vuonna 2011 sekä Karoliina Luomalan opinnäytetyö ”Tunnuslukuanalyysin laatiminen maataloudenharjoittajalle” vuonna 2012. Kuitenkin opinnäytetyöni erottuu näistä, koska tutkimus vastaa eri kysymyksen ja maatilankoot sekä tuotantosunnat vaihtelevat keskenään. Toiseksi pyrin rakentamaan oman opinnäytetyöni teoreettisen viitekehyksen erilaisemmaksi. Myös olennainen asia on, että maataloudenharjoittaminen on laaja toimiala ja vaihtelee suuresti vuosittain sekä paikkakunnittain.

1.1 Tutkimuksen esittely

Maataloudenharjoittajilla on usein aika kiireistä, eikä heillä välttämättä ole tietotaitoa tutkia maatilansa taloudellista tilannetta, joten siitä tämän opinnäytetyön idea lähti liikkeelle.

Keskitymme yksinomaan case-maatilán maanviljelyn kannattavuuteen, joten tässä työssä emme huomioi metsätaloutta. Päättökímuskysymys on, onko maataloudenharjoittaminen ollut taloudellisesti kannattavaa. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, kuinka kannattavaa on maataloudenharjoittaminen ollut case-maatilalla. Vastauksen tutkimuskysymykseen aion selvittää suorittamalla tunnuslukuanalyysin. Tutkimus on rajattu neljään tärkeään kysymykseen, joihin halutaan saada vastaus tunnuslukuanalyysistä:

- Onko maanviljely yritystoimintana ollut kannattavaa?
- Miten tulos on muuttunut viime vuosina?
- Mikä on todennäköisesti vaikuttanut muutoksiin?
- Miten kannattava maatila on verrattuna toimialan muihin lukuihin?

Keskitymme ainoastaan maatalouteen, koska halusimme selvittää, elättäisikö case-maatila perustuotantotilana, kun se tällä hetkellä toimii monialaisena tilana. Maataloudenharjoittajan intohimona on olla kokopäiväinen maanviljelijä, minkä vuoksi hän on vähentänyt viime vuosien aikana ammatinharjoittajan töitään ja keskittynyt enemmän viljanviljelyyn. Tutkimuksen näkökulmana on pohtia, kannattaako tämä vai pitäisikö maataloudenharjoittajan jatkossakin toimia monialaisena tilana, eli onko maataloudenharjoittaminen riittävän kannattavaa elättämään perheen ilman ammatinharjoittajan sivutoimintaa nyt ja tulevaisuudessa.

Näiden lisäksi tunnuslukuanalyysi on hyvä työkalu parin tulevien vuosien päätösten tueksi. Esimerkiksi maataloudenharjoittaja voi suunnitella toimintaansa, miettiä kehitysehdotuksia toiminnalleen tuloksen parantamiseksi tai arvioida investointien mahdollisuutta. Näitä näkökulmia on myös mietitty tunnuslukuanalyysin tuloksia analysoitaessa. Minun omana tavoitteenani opinnäytetyössäni oli, että tutkimukseni jälkeen tunnen alaa paremmin sekä ymmärrän sitä myös taloudellisesta näkökulmasta.

1.2 Tutkimuksen rakenne

Opinnäytetyön toteuttaminen lähti liikkeelle aiheen rajauksesta ja tavoitteiden asettamisesta, niiden pohjalta tein tutkimussuunnitelman suunnittelemistani toimintatavoistani. Tämän jälkeen alkoi aineiston keruu, on kerättävä riittävän paljon aineistoa, jotta saa luotettavat, vertailukelpoiset ja oikeanmukaiset tiedot tutkittavasta kohteesta.

Tutkimuksen suorittamista ja ymmärtämistä helpottaakseni päätin koota opinnäytetyöni teoreettisen viitekehyksen kahdesta osa-alueesta. Yksi osa-alue on maatalous, jossa kerrotaan maataloudesta Suomessa, sen haasteista sekä kannattavuudesta. Siinä on myös lyhyesti avattu pääasiat, miten maatilan tulot ja menot muodostuvat sekä miten maatalouden tulosta verotetaan. Toinen osa-alue on taloudellisen tilanteen katsaus. Siinä osiossa käsitellään tasetta, tuloslaskelmaa ja tunnuslukuanalyysiä sekä tunnuslukuja. Tunnusluvuista esitän kannattavuuden, vakavaraisuuden ja maksuvalmiuden sekä maataloudelle tyypillisiä tunnuslukuja.

Tutustumalla maatalouteen alana ja tunnuslukuanalyysin suorittamiseen sekä tunnuslukujen laskentatapaan, on helpompi siirtyä empiiriseen osuuteen tutkimuksessa sekä ymmärtämään siitä saatua tietoa. Empiirinen osa alkaa esittämällä valitsemani tutkimusmenetelmän ja käyttämäni aineiston sekä toimeksiantajan. Sen jälkeen selostan omassa luvussaan työvaiheet, miten taseen ja tuloslaskelman erät olen määritellyt ja miksi määritin ne juuri näin. Tämän jälkeen on tunnuslukuanalyysin vuoro, siinä olen lyhyesti analysoinut taseen ja tuloslaskelman erät, ennen kuin kerron case-maatilan kannattavuuden, vakavaraisuuden ja maksuvalmiuden tilanteen.

Viimeisenä esittelen tulosten johtopäätökset sekä pohdinnat. Lähteiden jälkeen olen liittänyt liitetiedostot, missä on kaikki käyttämäni kaavat, taseet, tuloslaskelmat ja tunnuslukujen tulokset esiteltynä.

2 MAATALOUS

Maa- tai metsätaloutta harjoittava itsenäinen taloudellinen yksikkö on maatila. Maataloustoimintaa varten ei pidetä erillistä liikettä, vaan harjoitetaan maata-

loutta tai muuta maa- tai metsätalouteen liittyvää toimintaa, yleensä maatilalla. (Maatilatalouden tuloverolaki 2 §.)

Maaseudun pienyriytyksiä kutsutaan eri nimillä riippuen sen toiminnasta. Maa- ja metsätaloutta harjoittavia kutsutaan perustuotantotilaksi ja niitä, jotka harjoittavat niiden lisäksi muuta yritystoimintaa, kutsutaan monialaiseksi tilaksi. Näiden lisäksi on vielä ne, jotka harjoittavat maaseudulla pientä yritystoimintaa eivätkä ole tekemisissä maatilalla, kutsutaan muiksi maaseudun pienyriytyksiksi. Erilaisten alueiden maaseutukehitys on muuttunut sekä suomalainen maaseutu muuttuu yleisesti nopeasti. (Niemi & Ahlstedt 2015, 9.) Väestön eri muutostrendit ovat yksi muutos, etenkin väestön muutto kaupunkiin on vaikuttanut suuresti ja tehnyt maaseudusta harva-asutun (Finland's Northern Conditions, Challenges and Opportunities for Agriculture 2009, 6).

2.1 Maatalous Suomessa

Maanviljely on alana kovin haastava Suomessa, koska Suomen luonnonolot ja maantieteellinen sijainti poikkeaa muista EU:n jäsenvaltioista. Viljanviljelyä varten on lyhyt kasvukausi ja sadon määrä sekä laatu vaihtelevat paljon Suomen oloissa. (Maa- ja metsätalousministeriö 2014.) Suomen maatalouden yleisyyden aiheena voidaan pitää, että se on maailman pohjoisin maa, joka voi tuottaa suurimman osan ruoastaan itse. Vaikka Suomen viljan hehtaarisadot ovat puolet pienempiä kuin Keski-Euroopassa, on se kuitenkin tärkeä osa EU:n maatalousaluetta. Yleistä suomalaiselle maataloudelle on, että sitä harjoittavat perheviljelmät, joiden päätuotantosuuntana ovat maidontuotanto sekä viljanviljely. Suomessa on kehitetty maataloutta monialaisemmaksi, minkä vuoksi jopa joka kolmannella maatilalla harjoitetaan myös jotain muuta yritystoimintaa maatalouden lisäksi. (Maa- ja metsätalousministeriö 2011, 2–3, 6.)

Maataloudessa tilakoko on kasvanut, mutta tilojen määrä on vähentynyt. Kasvulla on pyritty saada parempaa kannattavuutta tilalleen. (Laajentavien tilojen haasteet 2003, 6.) Peltojen vuokraaminen on yleistynyt tilojen lopettamisen yhteydessä. Jopa kolmannes kaikesta käytettävistä olevasta maatalousmaasta oli vuokrattua peltoa vuonna 2014. (Luonnonvarakeskus (Luke) 2015a.) Tämän takia on ollut yleistä, että jopa puolet tilakoon kasvusta on johtunut pel-

tojen vuokraamisesta viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana (Niemi & Ahlstedt 2015, 14).

Maatilojen lukumäärä on vähentynyt huomattavasti sitten 1960-luvun alusta, jolloin se oli korkeimmillaan (Finland's Northern Conditions, Challenges and Opportunities for Agriculture 2009, 6). Maatalous- ja puutarhayritystiloja oli noin 52 775 kappaletta vuonna 2014, mikä oli edellisvuotta pienempi kolmella prosentilla. Vuonna 2016 on ennustettu tilojen määrän laskevan alle 50 000 tilaan. Hyvänä asiana on, että maatalousmaa on lisääntynyt ja oli 2,27 miljoonaa hehtaaria vuonna 2014, mikä on edellisvuotta suurempi. (Luonnonvarakeskus (Luke) 2015a.)

2.2 Maatalouden haasteet

Suomen peltujen struktuuri, erityyppiset ja epätasaiset maa-alueet luovat viljanviljelylle vaikeat viljelyspinta-alat, ja vain noin 8 % Suomen koko alueesta on sellaista, missä voidaan viljellä (Finland's Northern Conditions, Challenges and Opportunities for Agriculture 2009, 2, 6). Peltujen pienet lohkokoot aiheuttavat myös haastetta suurien tuotantokustannusten ja alenevien tuottojen takia (Laajentavien tilojen haasteet 2003, 40).

Viljelijöiden haasteena ovat myös kansalliset ja EU-tasoiset säädökset. Niistä aiheutuu maataloudelle suoria maksuja viranomaisille. Niiden lisäksi voi aiheutua myös mukauttamiskustannuksia, eli kustannuksia lainsäädännön vaatimuksien täyttämiseksi. Kuitenkaan kaikki lainsäädännöstä aiheutuvat kustannukset eivät ole hallinnollista taakkaa. (Karhula, Koikkalainen, Leppälä & Mattila 2015, 5–6.)

Karhula, Koikkalainen, Leppälä ja Mattila (2015, 6) toteavat tutkimuksessaan: *”Hallinnollisella taakalla tarkoitetaan maatilayrittäjien toimia, jotka ovat välttämättömiä vain lainsäädännön vuoksi ja muiden velvoitteiden täyttämiseksi, mutta eivät olisi muuten tarpeellisia tai niitä ei välttämättä vaadittaisi muissa EU-maissa.”*

Erilaiset säännökset, normit ja lainsäädännöt säätelevät viljelijän toimintaa, koska niitä on noudatettava. Tutkimuksessa tuodaan esille, että EU:lla on yhteinen maatalouspolitiikka, mikä vaikuttaa Suomen maatalouspolitiikkaan yh-

dessä kansallisten toimenpiteiden kanssa. Suomessa maatalouspolitiikan tavoitteina on ollut säilyttää maatalous koko maassa ja hyödyntää parhaalla tavalla EU:n maataloustukia. (Karhula ym. 2015, 28–29.)

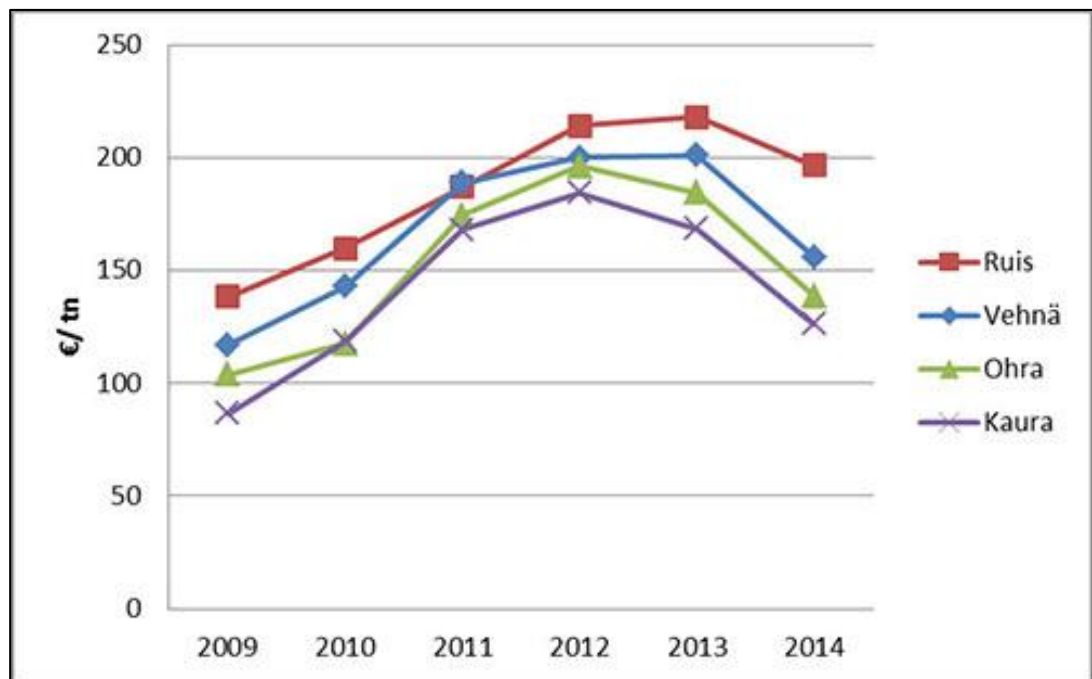
Maatalouden haasteena pidetään myös maataloutta säätelevät eri viranomaiset ja virastot, koska heidän antamat säädökset aiheuttavat viljelijöille epätie-toisuutta päällekkäisten ohjeiden takia. Esimerkiksi samasta tahosta voi tulla kaksi eri toisiaan vastaan olevaa mielipidettä. Viljelijöiden maataloustukien haku aiheuttaa suurta stressiä byrokraattisuuden ja tiukan valvonnan takia, rahallisesta korvauksesta huolimatta. Tämän lisäksi maatilan johtaminen ja töiden organisointi on haasteellista työtehtävien monipuolisuuden takia, mikä vaikeuttaa työn tehostamista, jotta laatu olisi sama pienemmällä työmäärällä. (Karhula ym. 2015, 17, 20, 25.)

Maatalouden haasteita on myös alan useat eri riskit. Niiden tiedostaminen auttaa varautumiseen ja pienentämiseen. Esimerkkinä riskeistä on eri kasvitaudit ja säävaihtelut, jotka voivat aiheuttaa menetyksiä sadossa. Näitä kutsutaan tuotantoriskeiksi. Rahoitusriskit ovat pääoman koron riskit sekä selviytyminen juoksevista maksuista. Näiden lisäksi on huomioitava ympäristöriskit, mitkä aiheutuvat esimerkiksi pelloille levitettävästä lannoitteesta. Yrittäjän terveys ja työkyky on suuri riski, sille on jopa asetettu lakisääteisiä suojautumisvelvollisuuksia. Markkinariskit ovat myös yleinen riskitekijä, koska hinnanvaihtelut ovat kovin suuret kysynnän ja tarjonnan vaihtelujen takia. (Laajentavien tilojen haasteet 2003, 88–89.)

2.3 Maatalouden taloudellinen tilanne

Suomen yleinen taloudellinen tilanne oli vuonna 2014 taas kerran synkkä, mikä toi maataloudelle uusia leikkauksia. Suomen maatalouden ja koko elintarvikesektorin kannattavuuteen vaikutti merkittävästi myös Ukrainan ja Venäjän välisestä konfliktista syntyneet pakotteet. (Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC r.f. 2014, 7–8.) Maatalouden kannattavuus on nyt vaikeassa tilanteessa. Tähän vaikuttaa suuresti kuluvan vuoden sään viileys ja sateisuus, tuonninkielto Venäjälle sekä tukien maksujen siirtyminen keväälle. (Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto (MTK).)

Vuonna 2014 maataloustuotteiden markkinahinnat laskivat ja maatalouden kannattavuus heikkeni melkein jokaisella tuotantosuunnalla. Viljantuottajahinnat laskivat keskimäärin yli 20 %, mistä poikkeuksena ruis, joka laski vain 10 %. (Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC r.f. 2014, 8–9.) Kuva 1 havainnollistaa, että rukiin tuottajahinnat ovat olleet melkein aina korkeimmat, paitsi vuonna 2011, jolloin vehnän tuottajahinta oli samalla tasolla. Näemme myös, miten maatalouden tuottajahinnat ovat vaihdelleet 2009–2014. Tuottajahinnat lähtivät vuonna 2009 nousuun ja vuodesta 2013 eteenpäin laskuun eivätkä ole vielä lähteneet takaisin nousuun. Mielenkiintoista nähdä onko tällä yhteyksiä tutkimukseni tuloksissa.

Kuva 1. Maatalouden tuottajahinnat 2009–2014 (Luonnonvarakeskus (Luke) 2015b)

Myös maatalouden tuotantovälineiden ostohintaindeksi laski hieman, laskua heikensi lannoitteiden, maanparannusaineen ja kuljetuspalveluiden hinnan nousut. Laskevat tuottajahinnat sekä hieman edullisemmat tuotantovälineiden hinnat kompensoivat toisiaan, mutta eivät tarpeeksi, minkä vuoksi kannattavuus maataloilla heikkeni edelleen. (Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC r.f. 2014, 8–9.) Kannattavuuden heikkenemisen huomaa myös Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen kannattavuuskertoimesta. Tämän tutkimuskeskuksen tulokset on painotettu kuvaamaan suomalaisten maatalous- ja puutarhayritysten tuloksia, jotka ylittävät tietyn taloudellisen koko-
luokan. Kannattavuuskerroin laski edellisestä vuodesta ja oli vain 0,39 vuon-

na 2014 kaikilla tiloilla ja viljanviljelytiloilla vain 0,10. Luku kertoo, paljonko on saavutettu palkkavaatimuksesta ja oman pääoman korkovaatimuksesta, mistä voimme päätellä, että heikosti on mennyt. (MTT Taloustohtori.)

2.4 Maatalouden tulot ja menot

Maatalouden tulos saadaan, kun lasketaan maataloudesta saatujen tulojen ja menojen erotus tietyssä verovuonna (Maatilatalouden tuloverolaki 4 §). Maatalouden saamat tuet ovat kokonaan verotettavaa tuloa. Maatalouden muita verotettavia tuloja ovat kaikki maataloudenharjoittamisesta rahana saadut tulot ja rahanarvoiset etuudet. Ne kustannukset, mitkä aiheutuvat maatalouden tulon hankkimisesta ja säilyttämisestä ovat menoja. Maatalouden menot ovat pääosin verovähennyskelpoisia, mutta maatilatalouden tuloverolaissa on tietyjä rajoituksia. (Verohallinto 2013b.) Maatilatalouden tuloverolaissa (7 §) on listattu vähennyskeltottomat menot, niistä parina esimerkkinä ovat maksetut palkat ja muut etuudet verovelvollisen puolisolalle tai alle 14-vuotiaalle lapselle sekä sakot ja muut sanktionluonteiset maksuseuraamukset.

Maataloudenharjoittajat ovat oikeutettuja tekemään tasausvarauksen vähentämään tulojaan. Tasausvaraus voi olla enintään 40 % puhtaasta tulosta, kuitenkin oltava 800 ja 13 500 euron väliltä. Tasausvaraus voidaan tulouttaa tai käyttää tulevia investointeja varten. Kuitenkin se on käytettävä kolmen vuoden kuluessa sen teosta. (Verohallinto 2013b.)

Maatalouden verotus

Maatalouden verotusvuosi on yleensä yksi kalenterivuosi. Maatalouden kalenterivuoden tulos verotetaan pääoma- ja ansiotulona. Maatalouden tuloksen saa jakaa yrittäjäpuolisoiden kesken, jos molemmat ovat harjoittaneet maataloutta. Mahdollinen tuloksen jako tehdään työpanoksen ja omistuksen mukaan. Aina ei synny tulosta, niin yrittäjää on turvattu, että maataloudesta saatu tappio saadaan vähentää tulevien vuosien verotettavista tuloista. Toisena vaihtoehtona on, että voi vaatia saada siirtää osan tai koko tappion vähennettäväksi kuluvan vuoden yrittäjän muista pääomatuloista. (Verohallinto 2015.)

Maatalouden nettovarallisuus on, kun maatalouden varoista on vähennetty sen velat. Tätä nettovarallisuutta tarvitaan kun maatalouden tulosta jaetaan

pääoma- ja ansiotuloihin. (Verohallinto 2013a.) Laissa varojen arvostamisesta verotuksessa (22.12.2015/1142) erotellaan, mitä lasketaan maatalouden varoihin ja mitä ei sekä miten ne arvostetaan.

3 TALOUDELLISEN TILANTEEN KATSAUS

Maataloudenharjoittajat on vapautettu velvoitteista pitää maatalouden toiminnasta kirjanpitoa kirjanpitolain mukaan, mutta heidän veromuistiinpanonsa on täytettävä verohallituksen päätöstä ilmoitusvelvollisuudesta ja muistiinpanoista. Heidän ei myöskään tarvitse tehdä varsinaista taselaskelmaa, mutta on tehtävä veroilmoituksen yhteydessä laskelma varoista, joka perustuu lakiin varojen arvostamisesta verotuksessa. (Pellinen & Enroth 2008, 54–55.) Kuitenkin maataloudenharjoittajien olisi hyvä seurata taloudellista tilannettaan kuten muut yritystoiminnot, koska maatalouden talouden suunnittelu on osa johtamista sekä siinä huomioidaan maatilán lisäksi yrittäjäperheen tavoitteet, toiveet ja mahdollisuudet (Laajentavien tilojen haasteet 2003, 62).

Hyvällä talouden suunnittelulla on maataloudessakin etuja. Sen avulla on helpompaa luoda tavoitteita ja seurata niiden toteutumista. Se myös auttaa löytämään oman toimintansa rajoittavat ongelmat. Kun perustaloudenhoito on hallinnassa, on yritystoiminnalla paremmat mahdollisuudet onnistua kehittymään oikeaan suuntaan. Tämän takia maatalouden kirjanpito olisi hyvä toteuttaa riittävän hyvin, että se auttaa suunnittelussa ja seurannassa. (Pellinen & Enroth 2008, 6, 54, 63.)

Kysymykset taloudellisesta tilanteesta ovat samat aloittavalle ja jo toimivalle yritykselle alasta riippumatta, jokaisen täytyy harkita, mikä on sille tärkeää. Mistä talouden suunnittelussa on kyse? Talouden suunnittelussa ei ole kyse veronkiertämisestä, vaan sen tarkoituksena on auttaa tunnistamaan riskit, valmistautua niihin sekä tuloksen teossa. Taloutta suunniteltaessa on hyvä luoda mittareita ja tavoitteita, mutta on muistettava olla realistinen. Tuomitut toimenpiteet on osattava karsia, koska on tärkeämpi saada raha riittämään kaikkiin olennaisiin toimenpiteisiin. (Karjalainen 2013, 12, 14.) Pellinen ja Enroth (2008, 36) toteavat, että tavoitteita talouden suunnittelussa on oltava, koska ne auttavat ohjaamaan toimintaa, keksimään luovia ratkaisuja, luomaan toimenpiteitä sekä rohkaisemaan päätöksenteossa.

Taloudellista tilannetta voi tarkastella ja selvittää esimerkiksi tunnusluku-analyysin avulla, josta kerron lisää luvussa 3.3. Luvuissa 3.1 ja 3.2 avaan maatalouden taseen ja tuloslaskelman. Maatalouden taseeseen ja tuloslaskelmaan ei sisällytetä muuta tilalla harjoitettua toimintaa ainoastaan maatalouden kuuluva osuus eri eristä, muut on eroteltava (Liiketoimintasuunnitelman laadintaohje 24.03.2015).

3.1 Tase

Tase esittää tilinpäätöksen laatimisen hetkellä yritystoiminnan omaisuuden ja rahoituksen rakenteen, eli mitkä ovat sen varat ja velat (Karjalainen 2013, 37). Maatalouden kannattavuuden laskemiseen on laadittava varsinaiset vuosittaiset taseet. Taseen varat maataloudessa eivät ole samat, mitä maatalouden veroilmoitusta varten tehdyssä laskelmassa sen varoista. Siinä peltojen, koneiden ja rakennusten arvo on käypää arvoa alhaisempi, eikä siinä huomioida ollenkaan varastojen muutoksia. (Pellinen & Enroth 2008, 55.)

Maatalouden tilikausi on usein kalenterivuosi ja tase laaditaan tilinpäätöstä tehdessä, joka tehdään tilikauden päättyessä. Tunnuslukujen laskentaan tarvitaan kahden vuoden taseet. Tase-erien arvostamisen perusideana on, että omaisuuserien arvot eivät saa olla suurempia kuin niiden myyntihinnat. Omaisuuden arvoa arvostaessa on oltava tarkka, koska jos se arvostetaan liian pienenä tai suurena, voivat tunnusluvut antaa väärän kuvan omavaraisuudesta ja kannattavuudesta. (Pellinen & Enroth 2008, 55, 57.)

Kuvassa 2 on esiteltynä MTT Taloustohtorin kannattavuuskirjanpitotilojen oikaistu taselaskelma. Se on suositus maataloudelle, joka perustuu Yritystutkimus ry:n suosituksiin, jotta se olisi vertailukelpoinen myös muiden yritysten kanssa.

Taseessa on kaksi puolta: vastaavaa puoli esittää, miten yrityksen omaisuus on rakennettu, ja vastattavaa puoli taas, miten yritys on rahoitettu (Niskanen & Niskanen 2003, 38). Vastaavaa puoli on edelleen jaettu pysyviin ja vaihtuviin vastaaviin. Pysyviä vastaavia ovat aineettomat hyödykkeet, millä tarkoitetaan pitkävaikutteista rahankäyttöä, mikä ei muodosta aineellista omaisuutta sekä aineelliset hyödykkeet, jotka ovat käyttöomaisuutta, esimerkiksi pellot, rakennukset ja koneet. Käyttöomaisuuden avulla halutaan saada tuottoa monella ti-

likaudella. Vaihtuvia vastaavia ovat muun muassa eri varastot esimerkiksi säilössä olevat viljat. Vaihtuviin vastaaviin kuuluvat myös eri saamiset, kuten tuki- ja myyntisaamiset. Viimeisenä on vielä rahoitusomaisuus, eli käteisvarat ja tal-
letukset. Tässä ei huomioida yksityistalouden varoja. (MTT Taloustohtori.)

OIKAISTU TASELASKELMA
VASTAAVAA
PYSYVÄT VASTAAVAT
Aineettomat hyödykkeet
Aineelliset hyödykkeet
Maa- ja vesialueet (viljelysmaa)
Rakennukset
Koneet ja kalusto
Muut aineelliset
Pitkäaikaiset sijoitukset
Arvostuerät
VAIHTUVAT VASTAAVAT
Vaihto-omaisuus
Aineet ja tarvikkeet (panosvarastot)
Tuotevarastot
Kotieläimet
Muu vaihto-omaisuus
Saamiset
Rahoitusomaisuus
Vastaavaa yhteensä
VASTATTAVAA
OMA PÄÄOMA
Oma pääoma
Varaukset
Arvostuserät
VIERAS PÄÄOMA
Pitkäaikainen vieraspääoma
Valtionlainat
Korkotukilaina
Muut pankkilainat
Muut pitkäaikaiset velat
Lyhytaikainen vieraspääoma
Lyhytaikaiset pankkilainat
Ostovelat
Muut lyhytaikaiset velat
Vastattavaa yhteensä

Kuva 2. Oikaistu taselaskelma (mukailtu) (MTT Taloustohtori)

Vastattavaa puoli koostuu omasta pääomasta sekä vieraasta pääomasta. Oma pääoma saadaan, kun vähennetään maatalouden omaisuudesta sen velat, koska taseen molempien puolien on mentävä tasan. Vieras pääoma voi olla pitkäaikaista ja lyhytaikaista, ja se on maatalouden velat jaoteltuna eri lajeihin. Jako perustuu lainan takaisinmaksu-aikaan niin, että yli vuoden ovat pitkäaikaisia velkoja. (MTT Taloustohtori.) Erien arvostamisen käytännössä avaan luvussa 5 samalla, kun selostan työni työvaiheita ja laskuja.

Maatalouden liikevaihto koostuu myyntituotoista sekä tuista. Tuet ovat merkittävä osa maatalouden tuloista, minkä takia ne esitetään liikevaihdossa. (Pellinen & Enroth 2008, 61.) Seuraava väliotsikko on kokonaistuotto, jossa on huomioitu eri varastojen muutokset sekä sisäiset siirrot. Siinä on myös muut

tuotot, mitä ei huomioitu vielä liikevaihdossa. Kokonaistuotto antaa liikevaihtoa paremman kuvan toiminnan laajuudesta, koska tilikauden tuotannosta on sitoutunut paljon varastoihin. (MTT Taloustohtori.)

Kun kokonaistuotosta vähennetään muuttuvat ja kiinteät kustannukset sekä yrittäjäperheen palkkavaatimus saadaan käyttökate, mikä tunnetaan virallisessa tilinpäätöksessä nimellä yrityksen liiketoiminnan tulos ennen poistoja ja rahoituseriä. (MTT Taloustohtori.) Muuttuvilla kustannuksilla tarkoitetaan kuluja, jotka muuttuvat suhteessa tuotantomäärän kanssa, esimerkiksi aine- ja tarvikeostot, konevuokrat sekä tuntipalkat (Karjalainen 2013, 18). Kiinteät kustannukset ovat tuotannosta riippumattomat kustannukset lyhyellä tähtäimellä, esimerkiksi rakennukset ja koneet. Yrittäjäperheen palkkavaatimus on se palkka, mitä yrittäjäperhe saisi työstään työskentelemällä tilan ulkopuolisena työntekijänä. (Pellinen & Enroth 2008, 13, 61.) Tässä käytetään useimmiten keskimääräistä maataloustyöntekijöitten palkkatasoa (taulukko 1, sivu 27) (MTT Taloustohtori).

Neljäs väliotsikko on liiketulos, mikä saadaan, kun käyttökatteesta on vähennetty suunnitelman mukaiset poistot. Poistomenetelmänä käytetään tasapois-
toprosenttia ja lasketaan erikseen jokaiselle omaisuuserälle. (MTT Taloustohtori.) Poistot perustuvat taseen tietoihin, koska osa poistoista on voitu verotuksessa vähentää etukäteen tasausvarauksen avulla (Pellinen & Enroth 2008, 61). Poistoprosentteina käytetään yleensä seuraavia arvoja:

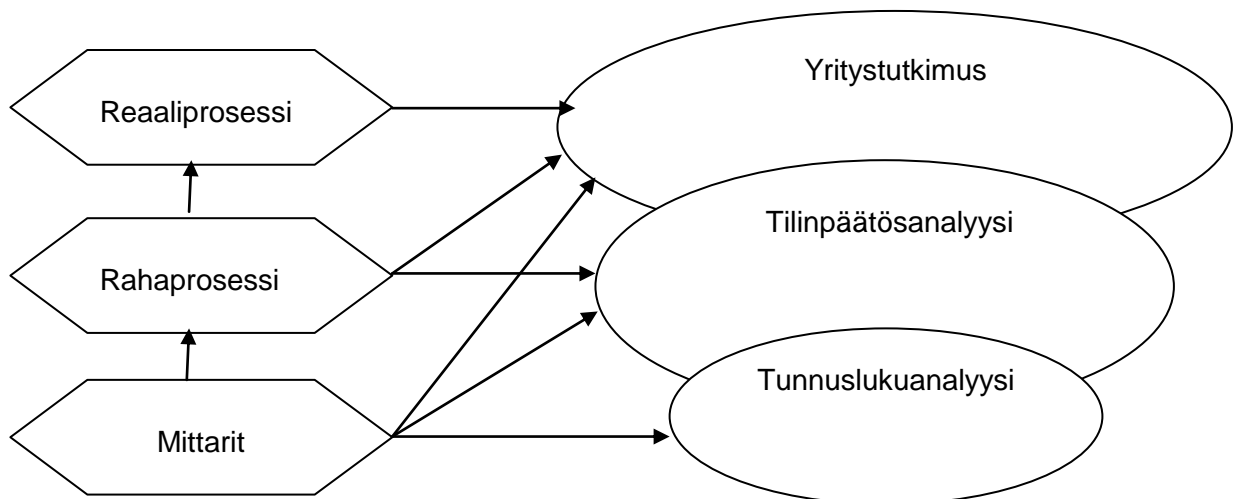
- Rakennukset 9 %
- Koneet 18 %
- Traktorit 14–22 %
- Puimurit 12–18 %
- Salaojitukset 5 % (MTT Taloustohtori).

Kun liiketulokseen lisätään rahoitustuotot ja vähennetään korot ja rahoituskulut, saadaan nettotulos. Nettotulos osoittaa, paljonko jää korkoa sijoitetulle omalle pääomalle. Viimeinen väliotsikko on yrittäjänvoitto, joka kuvaa yrityksen kannattavuutta euroissa. Se saadaan, kun nettotuloksesta vähennetään oman pääoman korkovaatimus, joka on yrittäjäperheelle aiheutuva kustannus oman pääoman käytöstä. Se saadaan, kun oma pääoman tilikauden alun ja lopun keskiarvo kerrotaan laskentakorkokannalla. (MTT Taloustohtori.)

3.3 Tunnuslukuanalyysi

Taloudellista tilannetta on hyvä kartoittaa tulevaisuuden päätöksentekoa varten, esimerkkinä hyvästä menetelmästä on tilinpäätösanalyysin eri muodot. Sen vahvuutena on, että pystytään tarkastelemaan ja vertailemaan omaa yritystoimintaansa muihin, lainanantajien asettamiin tavoitteisiin sekä omaa yritystä muihin aikaisempien vuosien tietoihin. (Kallunki 2014, 11–13.)

Tunnuslukuanalyysin johtopäätökset muodostetaan tunnusluvuista, jotka ovat vakioituja laskettuja mittareita. Sen keskeinen tehtävä on arvioida ja luoda johtopäätöksiä laskemistaan tunnusluvuista, mikä ei onnistu yhden vuoden tunnusluvuilla. Hyvän tunnuslukuanalyysin luomisessa pitää pystyä suhteuttamaan laskemiaan lukuja johonkin muuhun vertailukohteeseen. On olemassa kaksi tunnuslukuanalyysin vertailutyyppiä, mitkä on myös mahdollista yhdistää keskenään, jotta tarkkailu ja analysointi ovat laajempia. Yksi vertailutyyppi on ajallinen poikkileikkausanalyysi, siinä yrityksen tunnuslukuja verrataan valittuna vuonna muihin vastaaviin yrityksiin tai saman toimialan keskiarvolukuihin. Toinen vertailutyyppi on aikasarja-analyysi, jossa vertaillaan tietyn vuoden tunnuslukuja oman yrityksen edellisten vuosien lukuihin. Sen avulla voidaan tutkia oman yrityksensä kehitystä viime vuosien aikana. (Niskanen & Niskanen 2003, 9, 111–112).

Kuva 4. Tunnuslukuanalyysi, tilinpäätösanalyysi ja yritystutkimus (Niskanen & Niskanen 2003, 9)

Kuvassa 4 on esiteltynä tilinpäätösanalyysin eri muodot, sen tarkoitus on auttaa lukijaa ymmärtämään niitä paremmin. Alin tunnuslukuanalyysi on suppein

ja yksinkertaisin ja ylin yritystutkimus on syvällisin ja yksityiskohtaisin muoto. Tunnuslukuanalyysi on tilinpäätösanalyysin ja yritystutkimuksen yksi osa. Sitä voidaan myös käyttää tilinpäätösanalyysin tiivistelmänä. Tilinpäätösanalyysi on tunnuslukuanalyysia kehittyneempi muoto, missä myös tarkoituksena on tutkia ainoastaan lukujen avulla ja löytää syy-seuraus-suhteita, eli mitä niihin on vaikuttanut. Yritystutkimus on syvällisin analyysimuoto ja sen suorittamiseen tarvitaan julkisen tiedon lisäksi yrityksen sisäisiä ja salaisia tietoja. Siinä halutaan löytää syvempiä vastauksia yritystoiminnan taloudelliseen tilanteeseen. Tätä varten eivät enää luvut riitä, vaan sitä varten tarvitaan myös konkreettista tietoa. (Niskanen & Niskanen 2003, 9–12.)

3.3.1 Analyysin käyttäjät, lähtökohta ja vaiheet

Tilinpäätösanalyysin käyttäjäryhmät ovat suuret, koska kaikki yrityksen sidosryhmät haluavat tietää ja seurata sen taloudellista tilannetta (Kallunki 2014, 15). Mihin näitä sitten käytetään? Siihen voi olla monta syytä, useimmiten halutaan tutkia oman yrityksensä kasvua tai verrata omaa taloudellista tilannettaan muihin. Voidaan myös haluta tutkia muita liiketoimintansa taloudellisia toimintaedellytyksiä, kuten sen kannattavuutta, maksuvalmiutta ja vakavaraisuutta. Näiden kolmen käsitteiden tarkoitusta avaam myöhemmin tunnuslukujen yhteydessä. (Niskanen & Niskanen 2003, 8.)

Analyysien lähtökohtana on tilinpäätös, sen liitteet sekä muut mahdolliset käytettävissä olevat tiedot, mistä voi arvioida yrityksen taloudellista tilaa (Yritystutkimus ry 2011, 7). Kirjanpitolaissa on määriteltä, että tilinpäätöksen tehtävänä on antaa riittävän oikea ja hyvä kuva yritystoiminnan taloudellisesta asemasta ja siihen kuuluu tuloslaskelma, tase, rahoituslaskelma ja toimintakertomus.

Tilinpäätösanalyysin eteneminen tapahtuu neljän päävaiheen avulla. Ensiksi muokataan, eli oikaistaan virallisen tilinpäätöksen tietoja, koska halutaan luoda vertailukelpoisia tilinpäätöstietoja eri yritysten kesken. Tätä varten on luotu oikaisumenetelmä, josta on myös tehty opas Yritystutkimus ry:ltä. Toinen vaihe on mittauskohteiden ja menetelmien valitseminen. Kolmantena vaiheena on tutkia yrityksen taloudellista tilannetta valitsemiensa kohteiden ja menetel-

mien avulla. Neljäs vaihe on tietojen analysointi. Halutaan arvioida lukuja ja selvittää syy-seuraus-suhteita. (Niskanen & Niskanen 2003, 19–20, 59–61.)

3.3.2 Tilinpäätöksen oikaisut

Yritystutkimus ry:n oppaan (17, 31) mukaan tilinpäätöksen oikaisemisen tavoitteena on saada oikea ja vertailukelpoinen kuva tuloslaskelman liiketoiminnan volyymista ja kannattavuudesta sekä taseen tilinpäätöshetken taloudellisesta asemasta.

Kun tuloslaskelmaa oikaistaan, muodostetaan uusia eriä ja järjestyksiä tuloslaskelmaan. Kurssierot on esimerkiksi uusi erä. Tuloslaskelman muokkaamisessa, tehdään paljon erien uudelleenryhmittelyä, esimerkiksi ostot ja varaston muutos yhdistetään aine- ja tarvikekäyttö nimen alle. Tuloslaskelman oikaistavia eriä voi olla että lukuja siirretään toisen nimen alle, esimerkiksi jos liiketoiminnan muissa kuluissa on esitetty jotain, mikä kuuluu satunnaisiin kuluihin. Tuloslaskelmaa oikaistaessa tarkistetaan tuloslaskelman ja liitetietojen yhteensopivuus, esimerkiksi ovatko suunnitelman mukaiset poistot suoritettu kirjanpitolautakunnan suositusten mukaan. (Niskanen & Niskanen 2003, 62–70.)

Oikaistussa taseessa suurin osa oikaisuista on vain erien yhdistelemistä ja erien välisinä siirtoina. Siinä muodostetaan myös kokonaan uusi erä, leasingvastuukanta, joka esiintyy taseen molemmin puolin ja se kuvaa erääntyvien leasingmaksujen määrää. Tämä uusi erä kasvattaa taseen molempien puolien loppusummaa. Oikaistussa taseessa on eriä, mitkä eivät vaadi oikaisutarpeita ja voi suoraan ottaa virallisesta taseesta, esimerkiksi osake- tai muu peruspääoma. Oikaistaessa yhdistellään monta virallisen taseen erikseen esitettävää erää sekä poistetaan eriä myös kokonaan. Ominaista kun eriä poistetaan, on muistettava poistaa samansuuruinen määrä myös taseen toiselta puolelta. Esimerkiksi perustamis- ja tutkimismenot poistetaan ja samansuuruinen määrä on poistettava omasta pääomasta. (Niskanen & Niskanen 2003, 70–83.)

3.4 Tunnusluvut

Tunnuslukujen avulla pyritään mittaamaan yritystoiminnan toimintaedellytyksiä ja taloudellista suorituskkyä (Balance consulting). Tunnuslukuja laskettaessa suhteutetaan yleensä yksi tilinpäätöksen erä toiseen tilinpäätöksen erään. Toinen erä on yleensä liikevaihto tai taseen loppusumma. Näin tunnusluvut ovat suhdelukumuotoisia. (Niskanen & Niskanen 2003, 110–112.) Tunnusluvuista saatuja arvoja voi arvioida monella tapaa. On muistettava, että yhden vuoden luvut eivät riitä arvioimaan yrityksen taloudellista tilannetta. Sitä on vertailtava muiden yritysten saman vuoden lukuihin tai oman yritystoiminnan aiempien vuosien lukuihin, jotta saadaan parempi kuva taloudellisesta kehityksestä. Tunnuslukujen suhdelukumuotoisuus mahdollistaa tämän. (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2015, 143.) Yritystutkimus ry on laskenut eräille tunnusluville valmiita ohjearvoja, mitä voi käyttää vertailukohteenä, mutta ei ole suositeltavaa käyttää ainoana. Niitä ei saa liian sokeasti uskoa, koska ne eivät ota huomioon eri toimialan tiettyjä erikoispiirteitä. (Niskanen & Niskanen 2003, 112.)

Tunnuslukujen tuloksen on mitattava oikeaa piirrettä, jotta se on validi sekä esiinnyttävä pienellä hajonnalla, jotta se on reliaabeli. Tilinpäätöksen on oltava luotettava, jotta tunnusluvut täyttävät edellä mainitut vaatimukset. Pääsääntöisesti tilinpäätöksestä laskettavia tunnuslukuryhmiä on kolme, kannattavuus, vakavaraisuus sekä maksuvalmius. (Niskanen & Niskanen 2003, 110–111.) Nämä kolme ryhmää esitän alaluvuissa 3.4.1–3.4.3.

Omana tunnuslukuryhmänä pidetään myös kiertonopeudentunnuslukuja. Niiden tarkoitus on selvittää käyttöpääomaerien, kuten myyntisaamisten, ostovelkojen sekä varastojen kiertoaikaa ja kiertonopeutta. Toisin sanoen ne mittaavat, kauanko niiden kestää yrityksessä muuttua rahaksi. Nettokäyttöpääoman kiertoaika mittaa kaikkia kolmea yhdessä ja kertoo, kuinka monta päivää yritystoiminnasta on rahoitettu käyttöpääomalla. On olemassa myös muita tunnuslukuja, kuten salaperäiset z-luvut, jotka mittaavat konkurssin edellytyksiä. Ne ovat salaperäisiä, koska niiden laskentakaavoja ei yleensä julkaista. (Niskanen & Niskanen 2003, 110, 122, 128–129, 140.) Näiden lisäksi on olemassa tunnuslukuja, jotka mittaavat toiminnan laajuutta, henkilöstön tehokkuutta sekä pörssitunnuslukuja. (Balance consulting.) Luvussa 3.5 esitän

maatalouden erityistunnusluvut. Liitteessä 1 esitän työssäni käyttämäni tunnuslukujen kaavat.

3.4.1 Kannattavuus

Kannattavuus ilmaisee yritystoiminnan taloudellista tulosta, jos se on heikko, on yritystoiminnan jatkuvuus epäselvää (Balance consulting). On olemassa absoluuttisia kannattavuuslukuja, jotka saadaan suoraan tuoton ja kustannuksen erotuksesta. Näiden lisäksi on suhteellisia kannattavuuslukuja, jotka saadaan jakamalla jokin erä toisella tilinpäätöksen erällä, joka on yleensä liikevaihto tai taseen loppusumma. Tunnusluvut mittaavat lyhyen aikavälin kannattavuutta, mutta vertailemalla niitä edellisten vuosien samoihin tunnuslukuihin saadaan pitkäaikavälin kannattavuus mitattua. (Niskanen & Niskanen 2003, 112).

Voittoprosentit

Voittoprosentit mittaavat kannattavuutta vain tuloslaskelman näkökulmasta. Nämä sopivat parhaiten, kun vertaillaan vain yhden yrityksen kehityksen suuntaa. Tunnuslukujen muutoksia varten on hyvä etsiä selvitys, koska se voi kertoa, että on tapahtunut muutoksia kannattavuudessa tai toimintatavoissa. (Leppiniemi & Leppiniemi 2006, 218.)

Eri voittoprosentteja, mitä saadaan oikaistusta tuloslaskelmasta, on käyttökateprosentti, liiketulosprosentti ja nettotulosprosentti. Ne saadaan, kun jaetaan kyseessä oleva oikaistun tuloslaskelman välitulos liiketoiminnan tuottojen summalla ja kerrotaan saatu tulos sadalla. Käyttökateprosentti kertoo yritystoiminnan tuloksen ennen poistoja ja rahoituseriä. Liiketulosprosentissa taas on huomioitu poistot ja se kertoo, paljonko yritystoiminnasta on jäänyt jäljelle ennen rahoituseriä ja veroja. Nettotulosprosentin olisi hyvä olla positiivinen luku. Se kertoo, paljonko tuottoa on saatu omalle pääomalle. (Yritystutkimus ry 2011, 60–62.)

Pääoman tuottoprosentit

Pääoman tuottoprosenttien avulla yritystoiminnan sidosryhmät saavat selville siihen sitoutuneen pääoman vuosikoron. On kolme eri tarkastelunäkökulmaa

oman pääoman-, oman tai vieraan pääoman sijoittajat sekä kansantaloudellinen. (Leppiniemi & Leppiniemi 2006, 220.)

Kokonaispääoman tuottoprosentti saadaan laskemalla yhteen nettotulos ja korko- ja rahoituskulut, mitkä sen jälkeen jaetaan taseen loppusummalla. Lopuksi kerrotaan vielä sadalla. (MTT Taloustohtori.) Tämä tuottoprosentti osoittaa yritystoiminnan kykyä tuottaa tuottoa siihen sitoutuneelle pääomalle. Maataloudessa tämä on yleensä pieni luku, koska se sitoo paljon pääomaa toimintaansa eikä aina täytä tuottovaatimuksia. (Pellinen & Enroth 2008, 73.)

Sijoitetun pääoman tuottoprosentti saadaan, kun lasketaan yhteen nettotulos, rahoituskulut sekä verot. Saatu luku jaetaan sijoitetulla pääomalla, minkä jälkeen kerrotaan vielä sadalla. Tämä tunnusluku on vieraalle sijoitetulle pääomalle, joka vaatii vastinetta sijoitukselleen. Se kertoo, paljonko tuottoa kertyy sijoitetulle pääomalle. (Yritystutkimus ry 2011, 64–65.)

Oman pääoman tuottoprosentti saadaan, kun nettotulos jaetaan oman pääoman määrällä ja saatu luku kerrotaan sadalla. Oman pääoman tuottoprosentti kertoo, paljonko omistajat saavat omasta pääomastaan tuottoa ja omistajien tuottovaatimus on tämän tuottoprosentin tavoitetaso. Hyvin kannattava yritys saa luotua tuottoa vieraalle ja omalle pääomalle. (Yritystutkimus ry, 65.)

3.4.2 Vakavaraisuus

Vakavaraisuuden tunnusluvut mittaavat yrityksen rahoitusaseman terveyttä ja rahoituksellista joustavuutta, eli sen kykyä selviytyä pitkän aikavälin sitoumuksistaan (Leppiniemi & Leppiniemi 2006, 253). Vakavaraisuuden tunnuslukujen arviointi ei aina ole kovin helppoa, koska ne kuvaavat käytännössä pääomarakenteen vieraan ja oman pääoman suhdetta. Omalla pääomalla on yleensä korkeampi tuottovaatimus kuin vieraalla pääomalla. Tämän takia tietyissä markkinatilanteissa velkaantumisella on etunsa. Kuitenkin on muistettava, että velkaantumisella on riskinsä. Aina ei saada edes vierasta pääomaa, mikäli oma pääoma ei ole riittävän suuri. (Niskanen & Niskanen 2003, 130.)

Vakavaraisuuden tunnusluvut tunnetaan myös nimellä rahoituksen tunnusluvut, mikä taas kertoo, että vakavaraisuudella tarkoitetaan yritystoiminnan kykyä selviytyä pääomarakenteen pitkäaikaisista maksuista, esimerkiksi lainojen

koroista (Balance consulting). Vakavaraisuuden tunnuslukuja ovat esimerkiksi **lainojen hoitokate**, joka kuvaa miten tuloksen rahoitus riittää yhden vieraan pääoman velvoitteiden hoitamisen näkökulmasta, kuten tietyn lainan lyhennykset ja korot. **Vieraan pääoman takaisinmaksuaika** kertoo nimensä mukaisesti kuinka kauan vieraan pääoman takaisinmaksu kestää. (Yritystutkimus ry 2011, 72–73.)

Omavaraisuusaste ja suhteellinen velkaantuneisuus

Omavaraisuusaste on Suomen yleisin vakavaraisuuden tunnusluku ja sen avulla yritys saa tietää, kuinka paljon toiminnasta on rahoitettu omalla pääomalla (Jormakka ym. 2015, 132–133). Omavaraisuusaste saadaan, kun oma pääoma suhteutetaan taseen loppusummaan, mistä on vähennetty saadut ennakot. Lopuksi luku kerrotaan vielä sadalla. Tämä kuvaa yrityksen vakavaraisuutta sekä kykyä sietää tappiota. (Yritystutkimus ry 2011, 66.)

Toinen tavallinen ja usein laskettu vakavaraisuuden tunnusluku on suhteellinen velkaantuneisuus. Se saadaan, kun taseen velkojen ja saatujen ennakkoiden erotus suhteutetaan liikevaihtoon ja kerrotaan vielä sadalla. Tämä tunnusluku sopii vain saman toimialan yritysten väliseen vertailuun. (Niskanen & Niskanen 2003, 132.)

Yritystutkimus ry (2011, 67) on antanut seuraavat ohjearvot omavaraisuusasteelle sekä suhteelliselle velkaantuneisuudelle:

	Omavaraisuusaste	Suhteellinen velkaantuneisuus
Hyvä	yli 40 %	alle 40 %
Tyydyttävä	20–40 %	40–80 %
Heikko	alle 20 %	yli 80 %

Maatalous sitoo paljon pääomaa tuottoon nähden, tämän vuoksi sen omavaraisuusasteet ovat yleensä aika korkeita. Suhteellinen velkaantuneisuus voi olla maataloilla suuri vaikka omavaraisuusaste olisi hyvä. Tämä johtunee siitä, että maataloudenharjoittamiseen tarvitaan yleensä paljon pääomaa suhteessa liikevaihtoon. Karkeana perussääntönä maataloutta harjoittavien on pidettävä hälytysrajana 100 % ja erityistarkkailuun joutuu, kun 200 % raja ylittyy. (Pellinen & Enroth 2008, 80–81.)

3.4.3 Maksuvalmius

Maksuvalmiuden tunnuslukujen toinen nimi on likviditeetin tunnusluvut. Yritystoiminta ei selviä ainoastaan hyvällä kannattavuudella ja vakavaraisuudella, sillä on oltava myös toimiva maksuvalmius eli kyky suoriutua juoksevista erääntyvistä maksuista. (Balance consulting.) Maksuvalmiudella tarkoitetaan saada rahat riittämään jokaisena hetkenä, myös yllättävistä maksuista. Tähän kuuluvat myös ne tase-erät, mitkä voi helposti muuttaa tarvittaessa rahaksi, esimerkiksi myyntisaamiset ja vaihto-omaisuus. (Leppiniemi & Leppiniemi 2006, 238–239.)

Current ratio ja quick ratio

Maksuvalmiuden tunnuslukuja ovat current ratio sekä quick ratio. Molemmat mittaavat maksuvalmiuden tilannetta vain tilinpäätöshetkellä. Sen takia on muistettava, että maksuvalmiuden tilanne on voinut vaihdella paljonkin tilikauden aikana. (Yritystutkimus ry 2011, 72.)

Current ratio saadaan laskemalla rahoitusomaisuus ja vaihto-omaisuus yhteen, minkä jälkeen ne suhteutetaan lyhytaikaisiin velkoihin (Niskanen & Niskanen 2003, 118). Current ratio mittaa yrityksen kykyä selviytyä lyhytaikaisista velvoitteistaan rahoitusomaisuuden ja vaihto-omaisuuden avulla. Mutta vaihto-omaisuuden tarkkuuteen liittyy aina epävarmuutta, joten se on huomioitava tunnuslukua analysoidessa. (Yritystutkimus ry 2011, 71.) Quick ratio taas saadaan jakamalla rahoitusomaisuus lyhytaikaisilla veloilla. Quick ratio on current ratiota ankarampi ja lyhytaikaisempi maksuvalmiuden mittari, koska se mittaa selviytymistä vain rahoitusomaisuuden avulla. (Niskanen & Niskanen 2003, 120.)

Yritystutkimus ry (2011, 71–72) on antanut seuraavat ohjearvot current ratiolle sekä quick ratiolle:

	Current ratio	Quick ratio
Hyvä	yli 2	yli 1
Tyydyttävä	1–2	0,5–1
Heikko	alle 1	alle 0,5

3.5 Maatalouden erityistunnusluvut

Maataloudelle on luotu omia tunnuslukuja, joihin kuuluvat yleisen yritystoiminnan tunnuslukuja sekä maatalouden perinteisiä tunnuslukuja. MTT Taloustohtorin kannattavuuskirjanpito käyttää niitä. (Pellinen & Enroth 2008, 67.) Yleisen yritystoiminnan käyttökelpoiset tunnusluvut olen jo esittänyt, joten tässä luvussa keskityn maatalouden erityistunnuslukuihin.

Maataloutta harjoitetaan yleensä yrittäjäperheen kesken, jolloin tulot jakautuvat puolisoitten keskenään. Tämän vuoksi maataloudelle on ominaista, että sillä on käytössä palkkavaatimuksen sekä yrittäjän tuloa mittaavia tunnuslukuja, esimerkiksi työtuntiansio, yrittäjätulo ja kannattavuuskerroin. Kyseiset tunnusluvut eivät ole käytössä yleisessä yritystoiminnassa, mutta ne kelpaavat myös muun liiketoiminnan yrittäjäperheiden käyttöön. (Pellinen & Enroth 2008, 67.)

Maatalouden tunnuslukujen laskennassa käytetään usein kahta osatekijää. Yksi osatekijöistä on yrittäjäperheen oma palkkavaatimus, joka on se palkka, jonka yrittäjä saisi työstään työskentelemällä tilan ulkopuolisena työntekijänä (Pellinen & Enroth 2008, 61). Se voidaan laskea kertomalla toteutuneet tehdyt työtunnit ennalta määrättyyn tuntipalkkavaatimuksella. On suositeltavaa käyttää maataloustyöntekijöiden keskimääräistä palkkatasoa (taulukko 1), jotta eri tiloista lasketut tunnusluvut olisivat vertailukelpoisia keskenään. Taulukko 1 esittää maataloustyöntekijöiden keskimääräisen palkkatason 2010–2014, joita tulisi käyttää laskuissa. (MTT Taloustohtori.)

Taulukko 1. Maataloustyöntekijöiden keskimääräinen tuntipalkkataso (MTT Taloustohtori).

Vuosi	Euroa
2010	14,00
2011	14,10
2012	14,50
2013	14,90
2014	15,10

Toinen osatekijöistä on oman pääoman korkovaatimus, joka on yrittäjäperheelle aiheutuva kustannus oman pääoman käytöstä. (Pellinen & Enroth

2008, 61.) Suosituksena on käyttää laskentakorkokantana 5 % (Liiketoimintasuunnitelman laadintaohje 24.03.2015). Näin tulisi toimia, jotta eri tiloista saadut tulokset olisivat vertailukelpoisia. **Oman pääoman korkovaatimuksen kaava on:** $\text{Korkovaatimus} = \% * \text{oman pääoman keskimääräinen määrä tilikaudella}$. (Pellinen & Enroth 2008, 61, 72.)

Yrittäjätulo, työansio ja työtuntiansio

Yrittäjätulo saadaan laskemalla nettotulos ja yrittäjäperheen palkkavaatimus yhteen. Tämä näyttää, mitä jää yrittäjäperheen palkaksi sekä oman pääoman koroksi. Tunnuslukua tarkasteltaessa on muistettava, että tässä ei ole huomioitu veroja, joten tämä on tulo ennen veroja. Tätä tunnuslukua ei käytetä yritystoiminnan kannattavuuden tai kannattavuuskehityksen mittaamiseen, koska tehty työ sekä oman pääoman käyttö on voinut muuttua viime vuosien aikana. (MTT Taloustohtori.)

Vähentämällä yrittäjätulosta oman pääoman korkovaatimus saadaan työansio. Työansiossa on huomioitu kaikki kustannukset paitsi oman työn palkkavaatimus ja verot. Tämä tunnusluku kertoo omasta työstä saadun korvauksen suuruuden, eli tulon tehdystä työstä. (Pellinen & Enroth 2008, 77.)

Työtuntimäärä vaihtelee suuresti tiloittain. Tämän takia työansio on hyvä suhteuttaa tehtyjen työtuntien kanssa, jolloin saadaan työtuntiansio. Tämä kertoo työtuntiansion ennen veroja, toisin sanoen tuntipalkan. Veroja ei huomioida tässä tunnusluvussa, koska näin saatu luku on vertailukelpoisempi muiden palkansaajien ansioihin. Tunnuslukua analysoitaessa on muistettava, että sen määrään vaikuttaa esimerkiksi yrittäjäperheen oman työmäärän laskentatarkuus. Tunnusluvun suuruus vaihtelee tilan kannattavuuden mukaan, jotkut voivat jäädä ilman ja toiset voivat päästä yli 20 euroon per tunti. (Pellinen & Enroth 2008, 76–77.)

Kannattavuuskerroin

Maatilojen kannattavuuden yhteydessä puhutaan usein kannattavuuskertoimesta. Se saadaan, kun yrittäjätulo jaetaan yrittäjäperheen palkkavaatimuksen ja oman pääoman korkovaatimuksen summalla. Kannattavuuskerroin näyttää, onko saavuttanut asettamansa tavoitteet palkkavaatimuksesta ja oman pääoman korkovaatimuksesta. Tämän lisäksi se kuvaa tilan kannattavuuden kehitystä. (MTT Taloustohtori.) Tavoitteena on, että kannattavuusker-

roin on vähintään yksi, jolloin on saatu asettamansa tavoitteen mukainen tuotto. Kannattavuuskertoimen ollessa suurempi kuin yksi on saatu enemmän tuottoa ja pienempi kuin yksi on saatu vastaavasti vähemmän tuottoa asettamista tavoitteistaan. (Pellinen & Enroth 2008, 78–79.)

4 TUTKIMUSMENETELMÄ JA -AINEISTO

Tutkimuksen menetelmäksi valittiin kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä, joka tunnetaan myös laadullisena menetelmänä. Tämä valittiin, koska sille on ominaista, että tutkimus on kokonaisvaltaista tiedonhankintaa, mikä kuvaa hyvin omaa tutkimustani. Tutkimus on laadullinen, kun pyritään ymmärtämään tiettyä ilmiötä syvällisemmin. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei selvitetä tilastollisia ja määrällisiä asioita vaan syy-seuraus-suhteita. Tällä menetelmällä analysoidaan jatkuvasti, eikä vain lopussa, ja aineistoa kerätään niin kauan, kunnes ratkaistaan tutkimusongelma ja ymmärretään ilmiö. Opinnäytetyössä on kyse ratkaista tutkimuskysymys uskottavasti, luotettavasti ja totuudenmukaisesti. (Kananen 2014, 16, 18–19.) Tutkimusotteena on case-tutkimus, koska sen avulla saadaan yksityiskohtaista ja intensiivistä tietoa yksittäisestä tapauksesta, mikä auttoi tässä tutkimuksessa perehtymään yhden maataloudenharjoittajan taloudelliseen tilanteeseen tarkemmin. Tälle on ominaista, että kerätään yhteen eri lähteistä tietoa, vertauskuvana palapelin paloja, jotta saadaan syvällisempi ymmärrys omasta aiheesta. (Kananen 2013, 28, 77.)

Tämän tutkimuksen aineistona käytettiin sekundäärisiä eli valmiita aineistoja, jotka ovat jo olemassa, esimerkiksi eri dokumentit, muistiot, kirjeet ja tilastot. (Kananen 2014, 64–65.) Valmiita aineistoja kerätessä on muistettava lähdekritiikki, koska aineistot ovat yleensä kerätty tiettyä tarkoitusta varten ja voivat olla subjektiivisia. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2009, 72.)

4.1 Case-Maatila

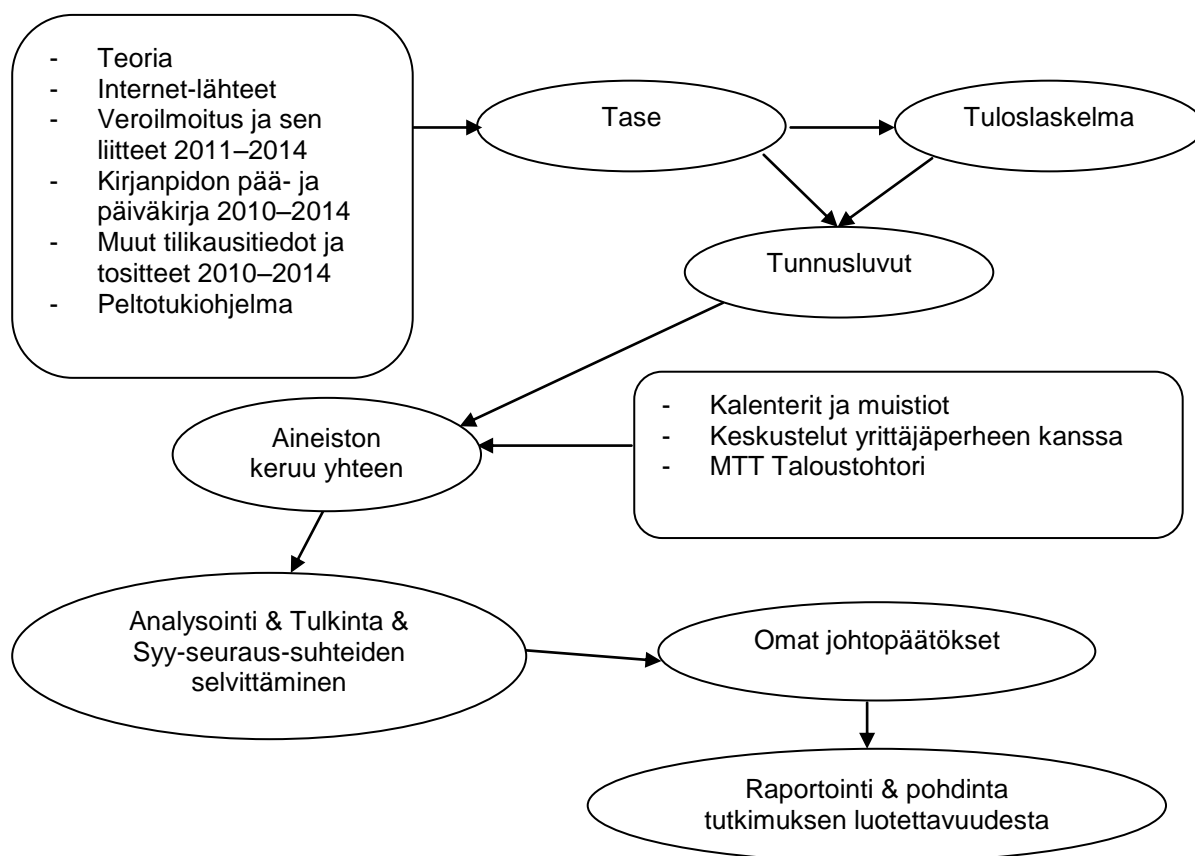
Case-maatila sijaitsee Uudellamaalla ja kuuluu tukialueeseen AB. Nykyinen omistaja aloitti toiminnan tämän vuosituhannen alussa. Case-maatila on sukutila ja tilalla harjoitetaan viljanviljelyä. Viljelysmaata on noin reilut 170 hehtaaria, mikä koostuu omasta omistamasta maasta sekä vuokratusta maasta.

Omaa viljelysmaata tilalla on 95 hehtaaria vuodesta 2013 lähtien, sitä ennen omistuksessa oli 80 hehtaaria.

Viljelysmaan lisäksi tilan omistuksessa on myös metsää noin reilut 45 hehtaaria. Maataloudenharjoittaja tekee myös ammatinharjoittajan töitä, mitä toimintaa varten on erillinen kirjanpito. En huomioi tasetta ja tuloslaskelmaa rakentaessa enkä tunnuslukuanalyysissä metsätalouden ja ammatinharjoittajan työn omaisuutta ja osuutta tuloihin.

4.2 Aineisto ja tunnuslukuanalyysin tutkimusprosessi

Tutkimus eteni prosessina (kuva 5) niin, että ensiksi keräsin tarvittavat aineistot. Pääasiallinen tieto löytyi kirjoista ja Internet-lähteistä, kun tutustuttiin alan teoriaan. Tutkimusaineistona käytettiin maataloudenharjoittajan tilikausien 2010–2014 tietoja. Aineistona käytettiin myös maataloudenharjoittajan kalentereita ja muistiinpanoja, mistä selvisi tilan yksityiskohtaisemmat tapahtumat.

Kuva 5. Tunnuslukuanalyysin tutkimusprosessi

Aineistoista lähdin rakentamaan taseen. Kun tase oli valmis, aloitin tuloslaskelman rakentamisen. Tasetta ja tuloslaskelmaa rakentaessa löysin arvostusperusteet Internet-lähteistä sekä kirjasta. Maataloudenharjoittajan tase ja tuloslaskelma erien arvon määrittämisessä käytettiin paljon eri tietoja. Muun muassa erien arvon määrittämisen pohjana on veroilmoitus, veroilmoitusta varten laadittava laskelma varoista, kirjanpidon pää- ja päiväkirjaa, peltotukiohjelma, Internet-lähteitä sekä muita tilikauden tositteita. Jokaisen erän arvon määrittämisessä sovelsin teorian käytäntöön. Molempien ollessa valmiit, laskin tunnusluvut, joihin käytin taseen ja tuloslaskelman eriä. Tämän jälkeen keräsin tutkimukseni aineiston yhteen, jotta voisin suorittaa tunnuslukuanalyysin analysoinnin. Keräsin yhteen tiedostoon taseet, tuloslaskelmat, laskemani tunnusluvut ja taustatietoa kalentereista sekä keskustelut yrittäjäperheen kanssa maatilán tapahtumista. Aineiston ollessa yhdessä paikassa aloitin analysoinnin.

Aineiston analyysin lähtökohtana on aineistolähtöinen. Aineiston analysoinnissa käytän sisällönanalyysia, jossa tarkastellaan aineistoa eritellen, yhtäläisyyksiä ja eroja etsien sekä tiivistäen. Sisällönanalyysin avulla sain luotua hajotetusta aineistosta selkeämmän ja yhtenäisemmän muodon. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2009, 15, 97.) Viitaten teoriaan mietin lukujen kertomaa sekä suoritin vertailua muihin aikaisempiin case-maatalán vuosien lukuihin sekä toimialan keskiarvolukuihin. Näin tuloksista ja toiminnan taloudellisesta tilanteesta sai laajemman käsityksen. Analysoinnin vertailuaineistona käytettiin MTT Taloustohtorin kannattavuuskirjanpitotilojen tuloksia. Mietin myös syitä, miksi luvut näyttävät tältä tutustumalla tilán tapahtumiin ja keskusteluihin yrittäjäperheen kanssa. Kriittisen analysoinnin jälkeen pystyin tekemään omat johtopäätökseni case-maatalán taloudellisesta tilanteesta. Viimeisenä suoritin raportoinnin ja mietinnän, kuinka luotettavia tutkimukseni tulokset ovat.

5 CASE-MAATILAN TASEEN JA TULOSLASKELMAN ARVOSTAMINEN

Tässä luvussa esitän taseen ja tuloslaskelman arvostamisen teorian samassa yhteydessä, kun perustelen arvostamisperusteitani. Maataloudenharjoittajan taseessa ja tuloslaskelmassa huomioin vain maatalouteen kuuluvat arvot, muut maataloudenharjoittajan toiminnat tilalla olen erotellut pois. Taseen ja tu-

laskelman luvut esitän ilman desimaaleja, jotta ne ovat tarkemmin ymmärrettävissä, kuitenkin Excel on huomionut laskuissa kaikki desimaalit.

5.1 Taseen erät

Maatalouden taseessa huomioidaan vain ne omaisuuserät, joilla on oleellista merkitystä eri laskelmissa. Esimerkkinä ne vanhat rakennukset, joita ei varsinaisessa tuotannossa käytetä, voidaan jättää pois taseesta. Omaisuutta arvostaessa ei voi olla verotuksen mukaisia arvoja. (Liiketoimintasuunnitelman laadintaohje 24.03.2015, 9.) Verotuksen arvot rakennuksista, koneista ja pelloista ovat huomattavasti käypää arvoa alempia, eikä siinä ole huomioitu varastojen muutoksia (Pellinen & Enroth 2008, 55).

5.1.1 Vastaavaa puoli

Pysyvät vastaavat

Aineettomia hyödykkeitä ei case-maatilalla ole. Aineelliset hyödykkeet ryhmään kuuluu maa- ja vesi-alueet, rakennukset, koneet ja kalusto sekä salaojitukset ja mahdolliset muut aineelliset hyödykkeet (MTT Taloustohtori).

Pellon arvo taseessa perustuu edellisten viiden vuoden peltokauppahintojen keskiarvoihin. Siitä on peltoarvosuosituksen mukaan vähennettävä 30 %, jotta arvostus ei ole liian korkea. (Pellinen & Enroth 2008, 57.) Peltokauppahintojen keskiarvot sain Maanmittauslaitoksen kauppahintatilastoista 2006–2013, jotka perustuvat Maanmittauslaitoksen ylläpitämästä kauppahintarekisteristä. Kyseisissä julkaisuissa on esiteltynä myös maakunnittain viljelysmaiden kiinteistöarvot. Laskelmissa käytin Maanmittauslaitoksen viljelysmaiden keskiarvoa hehtaareittain Uudellamaalla 2011–2013 ja Itä-Uudellamaalla 2006–2010 (taulukko 2). Case-maatila sijaitsee vanhalla Itä-Uudellamaalla, jonka takia käytän niitä lukuja. Vuodesta 2011 eteenpäin käytän Uudenmaan lukuja, koska sinä vuonna Itä-Uusimaa liitettiin Uuteenmaahan, minkä takia ne myös yhdistettiin kauppahintatilastoissa.

Taulukko 2. Peltokauppahintojen keskiarvot 2006–2013 (Maanmittauslaitos kauppahintatilat-
tot 2006–2013. (2006, 53; 2007, 51; 2008, 51; 2009, 50; 2010, 46; 2011, 44; 2012, 40; 2013,
42)).

Vuosi	Maakunta	Keskiarvo €/ha
2013	Uusimaa	9360
2012	Uusimaa	10163
2011	Uusimaa	8792
2010	Itä-Uusimaa	7956
2009	Itä-Uusimaa	8703
2008	Itä-Uusimaa	8757
2007	Itä-Uusimaa	7142
2006	Itä-Uusimaa	5287

Peltoja arvostaessa case-maatilalle noudatin varovaisuusperiaatetta laske-
malla edellisten viiden vuoden peltokauppahintojen keskiarvoja ja vähentämäl-
lä siitä vielä 30 %. Esimerkiksi vuoden 2014 pellot arvostin laskemalla kes-
kiarvon vuoden 2013–2009 kauppahinnoista, mistä vielä vähensin 30 %. Lo-
puksi kerroin laskemani pellon hehtaariarvon omistaman pellon hehtaarimää-
rällä. Sama periaate jatkuu jokaiselle vuodelle. Vuonna 2013 maataloudenhar-
joittaja osti itselleen lisää peltoa. Muita muutoksia pellon omistuksessa ei ole
tapahtunut vuosien 2011 ja 2014 välillä.

Koneiden, laitteiden ja rakennusten arvostamisessa käypään arvoon on kaksi
eri vaihtoehtoa. Joko ne perustuvat jälleenhankinta-arvoihin tai huomioiden
poistot käyvistä arvosta. (Pellinen & Enroth 2008, 57.) Rakennuksien arvos-
tamisessa nykyarvoon on suositeltavaa laskea jälleenhankinta-arvosta vähen-
tämällä siitä ikää vastaavat poistot. Jos jälleenhankinta-arvoa ei tiedetä, voi-
daan se laskea Maa- ja metsätalousministeriön asetuksen 1038/2013 liitteen
yksikkökustannuksista. (Liiketoimintasuunnitelman laadintaohje 24.03.2015,
12). Ennen omaisuuserien arvojen määrittämistä on muistettava, että ne eivät
saa olla suurempia kuin niiden myyntihinnat. Kun omaisuuserät ovat liian suu-
ret, vaikuttavat ne kannattavuuteen negatiivisesti ja omavaraisuusasteeseen
positiivisesti. Jos ne ovat liian alhaiset, vaikutus on edellisen vastakohta. (Pel-
linen & Enroth 2008, 57.) Tämän vuoksi on mietittävä tarkasti maatalouteen
kuuluvien rakennusten ja koneiden arvoja.

Rakennuksiin arvostin maataloudenharjoittajan kylmä- ja lämminhallit, joita
hän käyttää koneiden varastoinnissa sekä suorittaa niissä koneiden peruskor-
jauksia. Niitä arvostaessa käytin jälleenhankinta-arvoa, josta vähensin vuotui-

set poistot. Käytin rakennuksissa 9 % poistoa vuosittain. Kuivurin nykyarvon arvostin kertomalla sen huonepinta-alan yksikkökustannuksella $300/\text{m}^2$. Viljasiilon nykyarvon arvostin taas kertomalla sen kuutiometrit yksikkökustannuksella $105/\text{m}^3$. Kuivurin **kalustona** on lämmin kiinteäkuivaamo. Sen nykyarvo on arvostettava erikseen kertomalla sen kuutiometrit yksikkökustannuksella $1500/\text{m}^3$. Yksikkökustannukset sain Maa- ja metsätalousministeriön asetuksen 1038/2013 liitteestä. Kun jokaisen erän nykyarvo on arvostettu, laskin siitä ikää vastaavat poistot. Kuivurissa ja viljasiilossa käytin 9 % ja kuivaamossa 10 %. **Koneet** arvostin vähentämällä jälleenhankinta-arvosta vuotuiset poistot. Poistoprosentteina eri käyttöomaisuuserissä käytin traktoreissa 14 %, puimurissa 12 %, muissa koneissa 18 %. Case-maatilan taseen koneet ja kalusto erä kasvaa vuonna 2013, koska kyseisenä vuonna maataloudenharjoittaja osti itselleen yhden traktorin lisää sekä uudemman kultivaattorin.

Pellon salaojitusta ei huomioida pellon arvossa, vaan se on esitettyä taseessa omana eränään (MTT Taloustohtori). Salaojien jälleenhankinta-arvona pidetään 2500 €/ha. Nykyarvon saa laskemalla kaikkien salaojien keski-ikä, minkä jälkeen jälleenhankinta-arvosta vähennetään keski-ikää vastaavat vuotuiset poistot. (Liiketoimintasuunnitelman laadintaohje 24.03.2015, 11–12.)

Salaojitukset arvostin ensin laskemalla niiden keski-ikä huomioiden peltohehtaarin. Tämän jälkeen kerroin jälleenhankinta-arvon keski-ikää vastaavilla vuotuisilla poistoilla. Poistoprosenttina käytin 5 %. Salaojituksen tasearvo kasvaa vuonna 2013, mikä johtui case-maatilan uuden pellon ostosta, jossa on myös salaojituksia. Esimerkkinä laskin vuoden 2011 salaojien arvon seuraavasti:

$$(30 * 51 + 50 * 41) / 80 = 44,75 \sim \text{eli noin } 45 \text{ vuotta}$$

$$2\,500 * 0,95^{45} = 248,60 \text{ €/ha (luku pyöristetty)}$$

$$248,60 \text{ €/ha} * 80 \text{ ha} = 19\,888,05 \text{ €}$$

Vaihtuvat vastaavat

Taseen eri vaihto-omaisuuden erät arvostetaan käypään arvoon, esimerkiksi sen hetkiseen markkinahintoihin (MTT Taloustohtori). Case-maatilalla ei ole kotieläimiä, joten sen voi jättää taseesta pois, kun nollarivejä ei esitetä. Aineet ja tarvikkeet ovat varastossa olevat siemenet sekä poltto- ja voiteluaineet, mitä tarvitaan maatalouden toiminnassa. (Liiketoimintasuunnitelman laadintaohje 24.03.2015, 14.) **Aineet ja tarvikkeet** arvostin katsomalla viimehetkiset ostot

kyseisen vuoden lopulla, jotta sain selville, mitä varastossa oli tilinpäätöshetkellä.

Tuotevarastot eli keskeneräiset tuotteet ja valmiit tuotteet esitetään taseessa omina erinään. Valmiit tuotteet ovat viljasiiloissa oleva puitu vilja. Keskeneräisiä tuotteita ovat esimerkiksi syysviljakasvustot, mitkä talvehtivat yhden talven yli. (Pellinen & Enroth 2008, 57.) Keskeneräisten tuotteiden lyhytaikaisen kasvuston arvona ei voida huomioida markkinahintoja, koska sadon suuruutta ei tiedetä. Tämän arvo saadaan laskemalla siihen käytetyn tuotantopanosten arvot yhteen. Esimerkiksi syysviljan arvo saadaan laskemalla yhteen siemenen, lannoituksen ja kasvinsuojelun kulut. Pitkäaikaiset kasvustot, minkä valmistuminen kestää kauemmin kuin vuosi, esitetään muissa pysyvissä vastaavissa. Case-maatilalla ei ole pitkäaikaista kasvustoa. (Liiketoimintasuunnitelman laadintaohje 24.03.2015, 15.) **Keskeneräisiin tuotteisiin** on arvostettu syysviljaa, jota on yhtenä vuonna rukiita ja toisena vehnää, muina vuosina ei ollut. Sen arvon sain huomioimalla peltotukiohjelmasta vain syksyn aikana kirjatut toteutuneet kustannukset. **Valmiit tuotteet** sain arvostettua selvittämällä, paljonko on myyty seuraavan vuoden aikana varastossa olevaa viljaa. Arvostin varastossa olleen viljan tilinpäätöshetkiseen markkinahintaan. **Maksetut ennakkomaksut** ovat esimerkiksi, että on jo maksanut tarvikkeista, mutta niitä ei ole vielä saatu, kun tilikausi vaihtui. (Liiketoimintasuunnitelman laadintaohje 24.03.2015, 15). Ne sain selville päiväkirjasta katsomalla kirjauksia sekä sitten katsomalla laskun toimituspäivämäärää.

Lyhytaikaisia saamisia voi olla esimerkiksi tuki- ja myyntisaamiset. Niihin kuuluvat ne tulot, jotka kuuluvat kyseiselle tilikaudelle, mutta rahan saa vasta seuraavalla. Esimerkiksi vilja on jo toimitettu ostajalle, mutta maksu toteutuu seuraavalla tilikaudella. (Pellinen & Enroth 2008, 57.) Arvonlisäverosaamiset on suositeltavaa kirjata nettona, eli joko arvonlisäverosaamista tai arvonlisäverovelkaa taseeseen riippuen kumman erotus on suurempi (Liiketoimintasuunnitelman laadintaohje 24.03.2015, 15). **Myyntisaamiset** arvostin taseeseen katsomalla maataloudenharjoittajan laskuja viljanostajilta. Niissä ilmoitetaan, milloin vilja on toimitettu varastosta ja milloin maksupäivä on ollut. **Tukisaamiset** arvostin katsomalla vuoden aikana maksettuja tukia sekä vertailin niitä tavoitteelliseen kyseisen kalenterivuoden tukien maksuaikatauluun, näin sain tuet arvostettua oikeille vuosille. Näiden jälkeen laskin molemmat erät yhteen. Lainasaamisia ei case-maatilalla ole. Case-maatilalla **arvonlisäveron** arvostin

suositeltavalla nettoperusteella. Tiedot sain tilikausitiedoista ja riippuen kumman erotus oli suurempi, merkitsin sen arvonnalisäverosaamisena tai arvonnalisäverovelkana.

Rahoitusomaisuuden arvostaminen on tehtävä arvion perusteella, jos maataloudenharjoittajalla ei ole erillistä pankkitiliä yksityistaloudelle ja maatilan hoitamista varten (Pellinen & Enroth 2008, 57). **Rahat ja pankkisaamiset** arvostin arvion perusteella yhdessä maataloudenharjoittajan miettimällämme jaolla.

5.1.2 Vastattavaa puoli

Velan takaisinmaksuaika vaikuttaa pitkä- ja lyhytaikaisen **vieraan pääoman** jakoon. Vuoden sisällä maksettavat velat ovat lyhytaikaista, pidemmät maksuajat pitkäaikaista. Vuoden sisällä maksettavat lainojen lyhennykset huomioidaan myös lyhytaikaisena velkana. (Pellinen & Enroth 2008, 57.) Maataloudenharjoittajan lainojen jako maa-, metsätalouden ja ammatinharjoittajan välillä on tehtävä arvioinnin perusteella, jos tarkkaa jakoperustetta ei ole (Liiketoimintasuunnitelman laadintaohje 24.03.2015, 15). Maataloudenharjoittajalla ei ole enää valtion- tai korkotukilainaa. Hän maksoi viimeisen lainanlyhennyksen vuonna 2012, minkä vuoksi arvostin sen vuoden 2011 taseeseen **valtionlainan lyhytaikaiseen osuuteen**. Maataloudenharjoittajan velat ovat pankkilainoja, mitä hän on ottanut eri maakauppojen ja tilan sukupolvenvaihdon yhteydessä. Kyseiset lainat on valmiiksi eroteltu tietyn osuusprosentin mukaan maataloudelle, metsätaloudelle ja yksityistaloudelle. Nämä lainat laitoin taseeseen **muihin pankkilainoihin**, joista vähensin tulevan vuoden lainojen lyhennykset, mitkä laitoin **lyhytaikaisiin pankkilainoihin**. **Ostovelkoihin** arvostin laskemalla kaikki tilikauden tiedoista ilmenevät vuoden vaihteen maksamattomat laskut yhteen.

Taseen on aina mentävä tasan. Tämän takia maatalouden taselaskelman oma pääoma saadaan kun taseen vastaavaa puolen loppusummasta vähennetään vieras pääoma. (Pellinen & Enroth 2008, 57.) Taseen **oman pääoman** arvostin viimeisenä, koska sen sain vähentämällä vieraan pääoman summan vastaavaa puolen loppusummasta. Näin omaan pääoman omaisuudeksi lasketaan maaomaisuus, käyttöomaisuus sekä eri varastojen panostukset.

5.2 Tuloslaskelman erät

Toiminnan laajuutta kuvaava **liikevaihto** saadaan arvonlisäverottomista myydyistä tuotteista ja tuista (MTT Taloustohtori). Kyseiset erät sain suoraan tilikauden tiedoista. Liikevaihtoa paremmin toiminnan laajuutta kuvaava **kokonaistuotto** saadaan huomioimalla muut tuotot ja tuotevarastojen muutokset sekä sisäiset siirrot (MTT taloustohtori). Näiden lisäksi huomioidaan maksupurteisena suoritettussa kirjanpidossa myös myynti- ja tukisaamisten muutos. (Pellinen & Enroth 2008, 61). Sisäisiä siirtoja ei ollut, mutta varaston muutokset sekä myynti- ja tukisaamisten muutokset sain taseen tiedoista laskemalla erotuksen kuluvan ja edellisen vuoden välille.

Kun kokonaistuotosta vähennetään kaikki muuttuvat ja kiinteät kustannukset sekä yrittäjäperheen palkkavaatimus, saadaan **käyttökate**. Eri kustannukset sain tilikauden tiedoista. Aine- ja tarvikevaraston muutoksen sain laatimastani taseesta. Yrittäjäperheen palkkavaatimuksen sain kertomalla kyseisen vuoden maataloustyöntekijöiden keskimääräisen tuntipalkkatason (taulukko 1, sivu 27) case-maatilan toteutuneilla työtunneilla.

Liiketulos on, kun käyttökatteesta on vähennetty eri käyttöomaisuuden poistoja (MTT Taloustohtori). Poistot laskin maatalouden taseesta, koska veroilmoituksen poistoista osa on voitu tehdä tasausvarauksen kautta. Joinakin vuosina poistoja ei saanut taseesta, silloin sain poistot omista laskelmistani kun arvostin maataloudenharjoittajan koneet. Seuraavassa välituloksessa **nettotulos** on huomioitu korko- ja rahoitustuotot sekä korko- ja rahoituskulut. Korko- ja rahoitustuottoja ei ollut, mutta korko- ja rahoituskuluja oli. Maa- ja metsätalouden osuudet kuluista oli valmiiksi eroteltuna tilikauden tiedoissa. Viimeinen lopullinen tulos **yrittäjänvoitto** laskettiin vähentämällä nettotuloksesta oman pääoman korkovaatimus. Case-maatilan oman pääoman korkovaatimuksen sain laskemalla tilikauden alun ja lopun oman pääoman keskiarvon, minkä jälkeen kerroin sen 5 % laskentakorkokannalla.

6 CASE-MAATILAN TUNNUSLUKUANALYYSI

Edellisen luvun rakentamani case-maatilan taseen ja tuloslaskelman avulla voin nyt laskea tunnusluvut sekä suorittaa niiden analysoinnin eli tehdä tunnuslukuanalyysin. Ennen tunnuslukujen laskemista ja tunnuslukuanalyysin

suorittamista oli mietittävä, mitä tunnuslukuja kannattaisi laskea ja kuinka paljon eri tunnuslukuja tarvitaan. Päädyin yleisempiin tunnuslukuihin mitä myös MTT Taloustohtori käyttää kannattavuuskirjanpidossaan, jotta tieto olisi mahdollisimman vertailukelpoista. Tunnuslukujen laskuissa käytin liite 1 mukaisia kaavoja eli niitä, joita teoreettisessa viitekehyksessä esitin.

6.1 Tase-erien analysointi

Taseen vastaavaa puolelta huomaa, että case-maatilalla on omistuksessaan enemmän pysyviä vastaavia kuin vaihtuvia vastaavia. Tämän todistaa, että taseen vastaavaa puolen aineelliset hyödykkeet muodostavat suurimman ryhmän. Aineellisista hyödykkeistä on peltojen arvo suurin erä taseen vastaavaa puolella taseen loppusummaan nähden. Vuonna 2014 peltojen arvo taseen loppusummasta on jopa 57,82 %. Aineellisten hyödykkeiden jälkeen toiseksi suurin ryhmä on vaihto-omaisuus. Pienimmät osuudet muodostavat rahoitusomaisuus sekä lyhytaikaiset saamiset.

Aine- ja tarvikevarasto on pysynyt melko samalla tasolla, koska maataloudenharjoittajalla on tapana ostaa vuoden lopussa valmiiksi osan tavaroista ensi kevään tuotantoa varten. Jos se on ollut rahallisesti mahdollista tehdä niin, mitä näinä neljänä vuotena on ollut. Keskeneräiset tuotteet erä vaihtelee, koska maataloudenharjoittaja ei ole aina nähnyt tarpeelliseksi viljellä syysviljaa. Välillä hän tekee sitä saadakseen paremman viljelyskierron viljelysmailleen. Valmiiden tuotteiden tonnimäärä on taseessa pysynyt suurin pirtein samassa koluokassa, mutta taseen arvo vaihtelee kuitenkin paljon. Tämä johtuu viljan tuottajahintojen laskusta, koska vilja arvostetaan tilinpäätöshetkellä olevaan markkinahintaan.

Myynti- ja tukisaamisten erä kokee suuren kasvun vuonna 2013. Tämä johtuu siitä, että vuonna 2013 oli suuri erä viljaa, joka toimitettiin loppuvuodesta, mutta maksu tuli vasta seuraavana alkuvuonna. Myös tukien maksuun tuli muutos vuonna 2013. Toinen osa ympäristötuesta maksetaan vasta ensi vuoden puolella. Sama asia oli vuoden 2014 ympäristötuen toisella osalla.

Rahat ja pankkisaamiset ovat vaihdelleet tasaisesti, paitsi vuonna 2013 koki ison pudotuksen. Pudotusta on vaikea selittää, koska omaa pankkitiliä ei maataloudenharjoittajalla ole toimintaa varten. Tämän vuoksi luvut ovat arvioita,

mitä on otettu maataloudenharjoittajan maksutilin tiliotteista. Emme nähneet tarpeelliseksi huomioida maataloudenharjoittajan säästötiliä, koska ne voivat periaatteessa olla yksityistalouden varoja. Toiminimen yrittäjät yleensä vastaavat omasta yritystoimestaan kokonaan omalla vastuullaan ja säästöillään tarpeen tullen, kun toiminimellä menee huonosti.

Vastattavaa puolesta huomaa, että case-maatila on rahoitettu enemmän omalla pääomalla kuin vieraalla pääomalla. Case-maatilán oma pääoma on suurin erä taseen vastattavaa puolelta taseen loppusummaan nähden. Oma pääoma pysyy jokaisena vuonna yli 90 % taseen loppusummasta. Oman pääoman suuruuden selittää se, että aineellisten hyödykkeiden osuus taseen vastavaa puolella on suurin erä ja kun omaan pääomaan lasketaan kuuluvan käyttöomaisuuden ja vaihto-omaisuuden omistus, mikä ei ole rahoitettu vieraalla pääomalla.

Case-maatilalla ei ole kovin paljon velkaa. Maataloudenharjoittaja pienentää myös jokaista lainaansa kahdella valmiiksi sovitulla lainanlyhennyserällä vuosittain, mikä selittää lainojen tasaisen pienenemisen. Vuonna 2013 lainan määrä kasvoi, koska maataloudenharjoittaja osti itselleen 15 hehtaaria enemmän viljelysmaata. Senkin oston hän onnistui hoitamaan suhteellisen pienellä lainalla huomioiden, että viljelysmaiden keskiarvohinnat per hehtaari ovat melko suuret. Vuoden vaihteen ostovelat ovat pysyneet tasaisina pieninä summina, koska on ollut tapana maksaa enimmät laskut pois ennen vuoden vaihdetta, jotta saisi ne kuluiksi kuluvalle tilikaudelle, mihin ne myös kuuluvat.

6.2 Tuloslaskelmaerien analysointi

Maatalouden enimmät kulut esiintyvät kokonaistuoton ja käyttökatteen välissä sekä käyttökatteen ja liiketuloksen välissä. Myös oman pääoman korkovaatimuksen suuri erä syö paljon kuluja nettotuloksesta, mikä vaikuttaa sitten huomattavasti viimeisessä välituloksessa yrittäjänvoittoon. Case-maatilán ylläpitämisen ja harjoittamisen kulut ovat pysyneet neljän vuoden aikana suhteellisen samalla tasolla, vaikka kulujen yhteismäärä on kasvanut vuosien varrella. Menojen kasvuun on luultavammin vaikuttanut tuotantovälineiden ostohintaindeksin nousu.

Liikevaihdosta huomioitu positiivinen asia on, että vaikka teoreettisessa viitekehyksessä mainittiin viljantuottajahintojen laskeneen reippaasti viime vuosien aikana, ovat kuitenkin kasvinviljelytuotot kasvaneet kyseisellä tilalla. Kasvuun on vaikuttanut viljelysmaan lisääntyminen sekä taktikointi, että yritetään parhaan mukaan myydä viljasato silloin, kun viljantuottajahinnat ovat korkeimmillaan. Myös tukisummien määrän kasvu on vaikuttanut liikevaihdon kasvuun. Tukien summat vaihtelevat riippuen mitä valtio myöntää, mutta vuonna 2013 tukien määrä kasvoi, koska viljelyspinta-ala kasvoi. Näin case-maatila oli oikeutettu suurempaan tukeen. Toinen positiivinen asia on, että kasvinviljelytuotot ovat suurempi erä liikevaihdosta kuin tuet jokaisena vuonna paitsi 2011.

Kokonaistuoton loppusummaan vaikuttaa suuresti varastojen ja muiden erien muutokset. Tuotevarastojen muutoksen jatkuva pieneneminen johtuu viljantuottajahintojen laskusta, vaikka varastossa olisi yhtä paljon viljaa, on sen arvo heikompi. Esimerkiksi vuonna 2011 oli myyty leipäkevätkuonaa parhaimmillaan hintaan 194 €/1000 kg, kun taas vuonna 2014 parhaimmillaan 160 €/1000 kg. Kun puhutaan useammasta tonnista, on pudotuksen vaikutus suuri. Myös vuoden sadon laatu vaikuttaa tähän huomattavasti, koska jos ei ole pystynyt tuottamaan ruoaksi kelpaavaa viljaa vaan rehuviljaa, on sen arvo myös heikompi.

Käyttökate oli parempi vuosina 2011 ja 2013. Eri käyttöomaisuuden poistot ovat myös pysyneet samalla tasolla, välillä joku erä on suurempi kuin toinen, mutta ei mitään radikaalia muutosta ole tapahtunut. Liiketuloksen ja nettotuloksen välillä sekä nettotuloksen ja yrittäjänvoiton välillä ei ole tapahtunut suuria muutoksia. Viimeinen lopullinen tulos yrittäjänvoitto vaihtelee vuosittain suuresti. Vuodet 2011 ja 2013 olivat hyviä vuosia, kun taas 2012 ja 2014 olivat heikkoja vuosia. Vuosi 2014 näytti hyvältä vuodelta veroilmoituksessa, mutta tämä johtui siitä, että vuoden 2013 viljat myytiin sekä toimitettiin loppu vuodesta, mutta maksu tuli vasta tammikuussa, jolloin maksuperusteisen kirjanpidon mukaan tulot saatiin vasta vuonna 2014. Näin oikaistussa tuloslaskelmassa vuoden 2014 tulos on huomattavasti heikompi, kun taas vuosi 2013 näyttää taas paremmalta kuin mitä veroilmoituksessa.

Tuloksen vertailu muihin

Hyvänä asiana tässä case-maatilalla on, että jokaisen vuoden nettotulos on plussan puolella. Ainoastaan yrittäjänvoitto jää vuonna 2012 ja 2014 miinuk-

selle, mikä johtui niin suuresta oman pääoman korkovaatimuksesta. Nyt kaikki kustannukset saadaan katettua, mutta omalle pääomalle ei saada toivottua tuottoa jokaisena vuonna. MTT Taloustohtorin kannattavuuskirjanpitoiloiden luvuissa jäädään jo miinukselle nettotuloksessa, joten niihin verrattuna case-maatilalla menee paremmin.

6.3 Tunnuslukuanalyysin analysointi

Lasketuista tunnusluvuista huomaa heti pienellä silmäyksellä, että case-maatilalla menee paremmin kuin Suomen maatiloiden keskiarvolukuihin verrattuna. Seuraavissa alaluvuissa esittelen tunnuslukujen tulokset, analysoinnin ja vertailun. Tunnuslukujen vertailuaineistona käytän MTT Taloustohtorin kannattavuuskirjanpidon viljanviljelytilojen keskiarvotuloksia. Tunnuslukuja tarkasteltaessa yritän myös miettiä niitä syvemmällä tasolla eli selvittämällä syy-seuraussuhteita, mistä tämä johtuu.

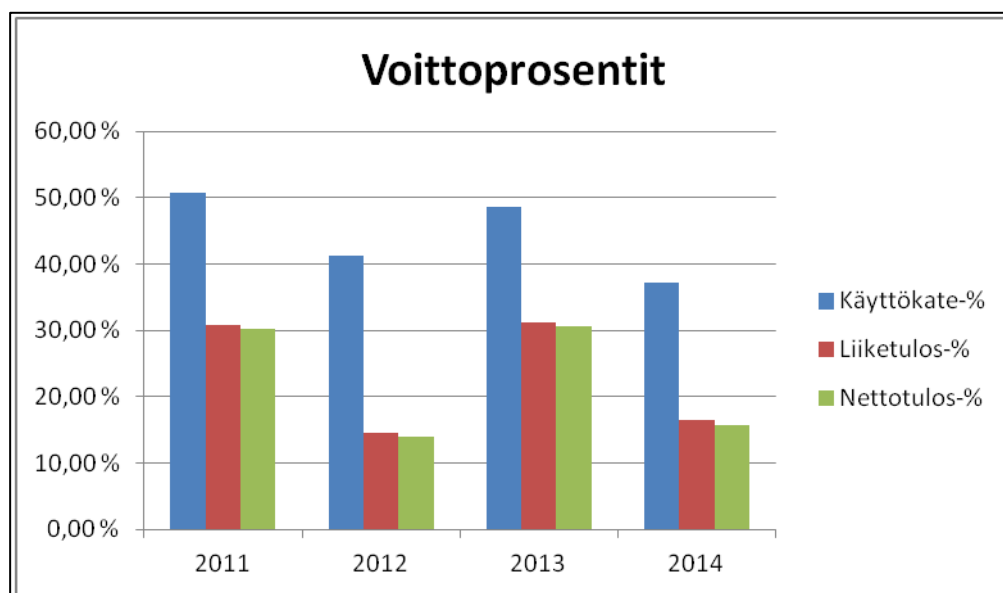
MTT Taloustohtori on palvelu, joka tarjoaa keskiarvotulostuksia maatalous- ja puutarhayritysten taloudesta ja tuotantoprosessista. Kannattavuuskirjanpito on ollut käytössä vuodesta 1998 alkaen ja sen tulokset perustuvat mukana olevien tilojen kannattavuuskirjanpitoon. Kannattavuuskirjanpidon tulokset painotetaan kuvaamaan suomalaisten tietyn taloudellisen kokoluokan ylittävien maa- ja puutarhayritysten tuloksia. Painotuksessa huomioidaan päätoimiset maatalous- ja puutarhayritykset, jotka ylittävät 8 000 euron kokoluokan. Kannattavuuskirjanpidon tulokset painotetaan tukialueiden, tuotantosuuntien ja eri tilakokoluokkien mukaan erikseen jokaisena tilikautena, jotta saadaan suomalaisten tilojen keskimääräiset taloustulokset. (MTT Taloustohtori.)

6.3.1 Kannattavuus

Kannattavuutta lähdin tarkastelemaan useammalla eri tunnusluvuilla. Huomioin yleisen yritystoiminnan kannattavuus tunnuslukuja sekä maatalouden erityistunnuslukuja. Maatalouden erityistunnusluvuissa käytin tuloslaskelmaa varten laskemiani kahta osatekijää, oman pääoman korkovaatimusta ja yrittäjäperheen palkkovaatimusta. Laskin yleisen yritystoiminnan tunnusluvuista eri voittoprosentteja sekä pääoman tuottoprosentteja. Näiden lisäksi laskin maa-

taloudelle tyypillisiä tunnuslukuja, kuten yrittäjätulo, työansio, työtuntiansio ja kannattavuuskerroin. Useammalla tunnusluvulla saa laajemman käsityksen yritystoiminnan todellisesta kannattavuudesta.

Voittoprosentit osoittavat, paljonko on jäljellä nimensä mukaisen välituloksen jälkeen kattamaan muut jäljellä olevat kulut. Voittoprosentit kuvasta huomaa kaikkien kolmen voittoprosenttien kehityksen vaihtelun tarkasteluvuosien aikana. Vuodet 2011 ja 2013 olivat parempia kannattavuuden näkökulmasta kuin vuodet 2012 ja 2014. Jokaisena vuonna käyttökateprosentin ja liike-tulosprosentin väli on suuri, eli maatalouden poistot syövät liiketoiminnasta vielä paljon kuluja. Liiketulosprosentin sekä nettotulosprosentin välillä ei tapahdu suurta pudotusta, eli rahoituskulut eivät heikennä tulosta paljon.

Kuva 6. Voittoprosentit

Käyttökateprosentti on toimialakohtainen tunnusluku ja maataloudessa sen olisi hyvä olla suuri, jotta se on riittävä kattamaan korot ja poistot sekä yltäisi yrittäjänvoittoon (Pellinen & Enroth, 2008, 69). Case-maatilán käyttökateprosentti on parhaimmillaan 50,77 % vuonna 2011. Vuonna 2012 se laskee 41,23 %:iin, josta se taas paranee 48,62 %:iin vuonna 2013. Huonoimmillaan käyttökateprosentti oli 37,21 % vuonna 2014. Vaihtelusta huolimatta jokaisen vuoden käyttökateprosenttia voidaan tulkita hyväksi, koska näissä laskuissa on virallisesta tuloslaskelman käyttökatteesta poiketen huomioitu myös yrittäjäperheen palkkavaatimus. Liiketulosprosentin ja nettotulosprosentin vaihtelut

ovat samanlaisia kun käyttökateprosentin eri vuonna, paitsi että ne ovat heikoimmillaan vuonna 2012 sekä parhaimmillaan vuonna 2013.

Yritystutkimus ry on esittänyt liikutulosprosentin ohjearvoiksi yli 10 % hyvä, 5–10 % tyydyttävä ja alle 5 % heikko. Kun case-maatilan liikutulosprosentin luku ja suhteutetaan näihin, on kannattavuus aina hyvä, koska liikutulosprosentti on aina yli 10 %.

Positiivinen asia case-maatilan kannattavuudesta on, että jokainen voittoprosentti tarkastelujaksolla on positiivinen. Samaa ei voi sanoa toimialan keskiarvoluvuista viljanviljelytiloilla, niissä voittoprosentit painuisivat jo negatiivisen puolelle liikutulosprosentin ja nettotulosprosentin kohdalla jokaisena tarkasteluvuonna. Käyttökateprosentti on myös paljon heikompi, mutta kuitenkin plussan puolella ja vaihtelee tarkasteluvuosien aikana 7,65 %:n ja 22,06 %:n välillä. Näihin verrattuna case-maatilan kannattavuus olisi hyvä jokaisena tarkasteluvuonna.

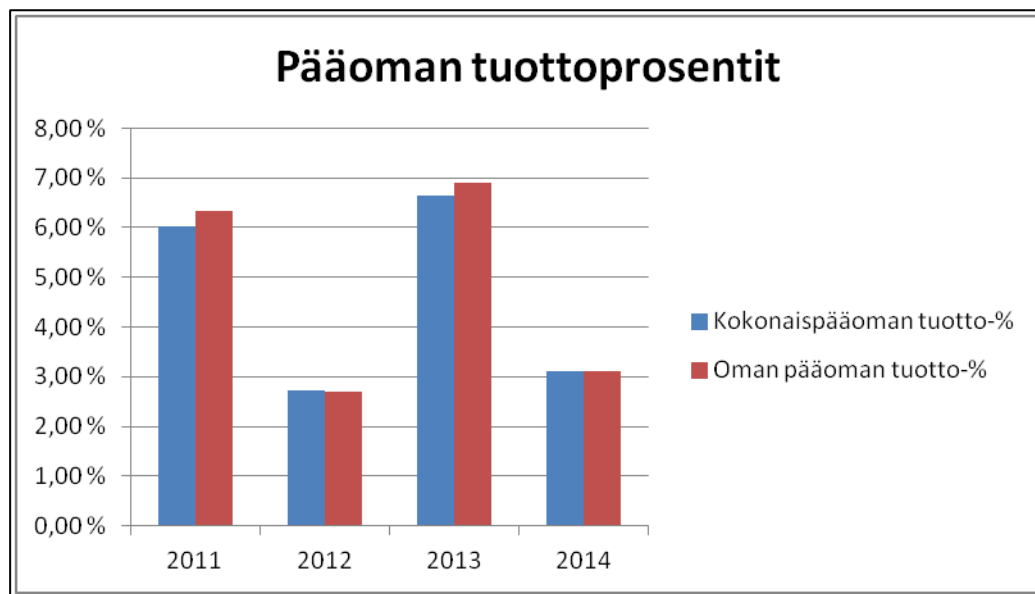
Voittoprosentit esittävät kannattavuuden hyvänä, siitä huolimatta case-maatilan tilikauden lopullinen tulos, yrittäjänvoitto, ei jää aina plussan puolelle. Vuosina 2012 ja 2014 yrittäjänvoitto on reilusti negatiivinen. Yrittäjänvoitto painuu negatiivisen puolelle, koska nettotulos ei ole tarpeeksi suuri kattamaan oman pääoman korkovaatimusta. Tämä tarkoittaa kustannusten olevan katettuna, mutta ei ole saatu oman vaatimuksen mukaista tuottoa toiminnastaan.

Pääoman tuottoprosentit

Eri pääoman tuottoprosentit osoittavat, paljonko tuottoa jää koroksi kyseiselle pääomalle. Tarkastellessa pääoman tuottoprosentit kuvaa, huomaa molempien tunnuslukujen vaihtelevan tarkasteluvuosien varrella. Tarkastellessa molempien tunnuslukujen yhden vuoden tuloksia, ovat ne aina saman prosentyksikön suuruisia. Vuonna 2012 luvut olivat heikoimmillaan ja ne paranivat vuoteen 2013, jolloin ne myös olivat parhaimmillaan. Vuoteen 2014 molemmat taas heikentyivät. Vaihteluun on vaikuttanut nettotuloksen heikentyminen, mikä on johtunut tuotevarastojen muutoksista. Tuotevaraston pienentyminen on johtunut viljantuottajahintojen laskusta.

Kokonaispääoman tuottoprosentille on Yritystutkimus ry laatinut ohjearvot, jotka ovat yli 10 % hyvä, 5-10 % tyydyttävä ja alle 5 % heikko. Vertaillen kokonaispääoman tuottoprosenttia ohjearvoihin, huomaa sen olevan vuodesta

2011 vuoteen 2014 tasoa tyydyttävä – heikko – tyydyttävä – heikko, eli ei pääse edes paremmilla vuosilla hyvälle tasolle. Oman pääoman tuottoprosentille ei ole laadittu ohjearvoja, mutta sille olisi maataloudessa hyvä olla tavoitteena 5 %, jota käytetään oman pääoman korkovaatimuksen laskussa. Tähän suhteutettuna vuodet 2011 ja 2013 olisi hyvällä tasolla, koska saadaan tavoitteita suurempi tuotto, mutta vuosien 2012 ja 2014 olevan tyydyttävällä tasolla, koska saadaan tavoitteita pari prosenttiyksikköä heikompaa tuottoa.

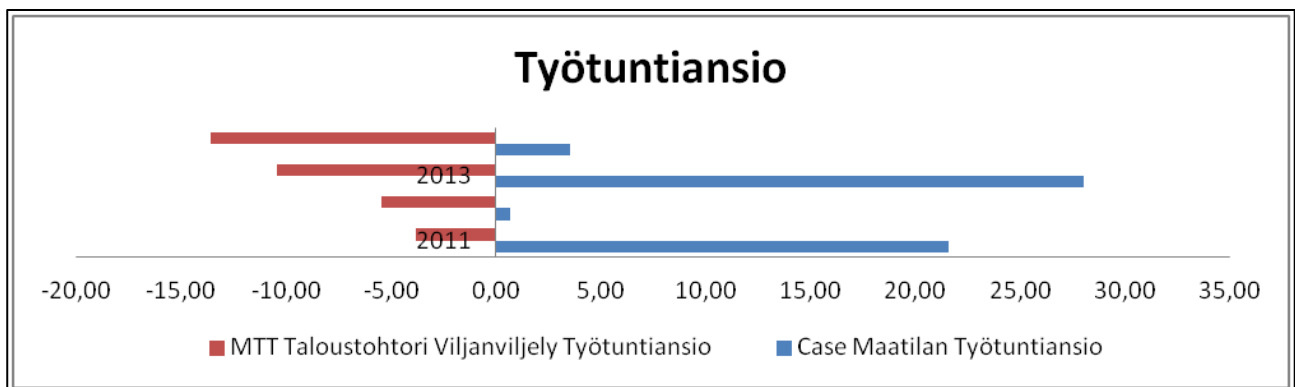
Kuva 7. Pääoman tuottoprosentit

Pellinen ja Enroth (2008, 73) toteavat maataloudessa olevan yleistä kokonaispääoman tuottoprosentin jäävän pieneksi. Tämän vuoksi päätin vertailla kokonaispääoman tuottoprosenttia sekä oman pääoman tuottoprosenttia toimialan keskiarvolukuihin. Kokonaispääoman tuottoprosentti löytyi sieltä suoraan, mutta oman pääoman tuottoprosentti oli laskettava, mutta siihen tarvittavat tiedot oli saatavilla MTT Taloustohtorin viljanviljelyn taseesta ja tuloslaskelmasta. Toimialan tarkasteluvuoden tunnusluvut jäävät jokaisena vuonna miinuksen puolelle, joten case-maatilalla menee paremmin. Näin vaikka yleisohjearvojen mukaan luvut ovat tyydyttäviä tai heikkoja menee tilalla paremmin kuin toimialan muilla, koska saa edes toiminnallaan tuotettua pientä tuottoa pääomalleen. Tästä voi vetää johtopäätöksen, että tilan kannattavuudenluvut ovat heikompina vuosina tyydyttäviä ja parempina vuosina hyviä, eli keskiarvona kannattavuus on tyydyttävällä tasolla.

Yrittäjätulo, työansio ja työtuntiansio

Yrittäjätulon tunnusluku poikkeuksellisesti ei kuvaa toiminnan kannattavuutta, vaan se osoittaa, paljonko jää yritystoiminnasta palkaksi yrittäjäperheen työtunneille ja oman pääoman koroksi (MTT Taloustohtori). Tätä tunnuslukua tarkasteltaessa case-maatilan luvut näyttävät hyvältä verrattuna MTT Taloustohtorin viljanviljelytilan keskiarvolukuihin. Kuitenkin case-maatilan yrittäjätulosta huomaa aiemmin todetun asian eli vuosien 2012 ja 2014 olleen heikompia.

Kun yrittäjätulosta vähennetään oman pääoman korkovaatimus, saadaan työansio. Tästä huomaa vuosien 2012 ja 2014 olleen todella heikolla tasolla, vaikka luvut yrittäjätulossa olivat vielä siedettävät. Työansiosta saa paremman ja vertailukelpoisemman kuvan, kun sen jakaa yrittäjäperheen toteutuneilla työtunneilla, jolloin saadaan työtuntiansio. Työtuntiansio kuvaa yrittäjäperheen saamaa tuntipalkkaa tehdystä työstään. Tästä tunnusluvusta huomaa vuoden 2011 ja 2013 olleen hyvin kannattavia, kun työtuntiansio jää päälle 20 euron. Taas vuoden 2012 ja 2014 ovat todella matalat ja heikot, mutta kuitenkin huomattavasti paremmat kuin toimialan keskiarvolukuihin verrattuna. Huonoimpina vuosina on sentään saanut todella pientä työtuntiansiota eikä mennyt miinuksien puolelle.

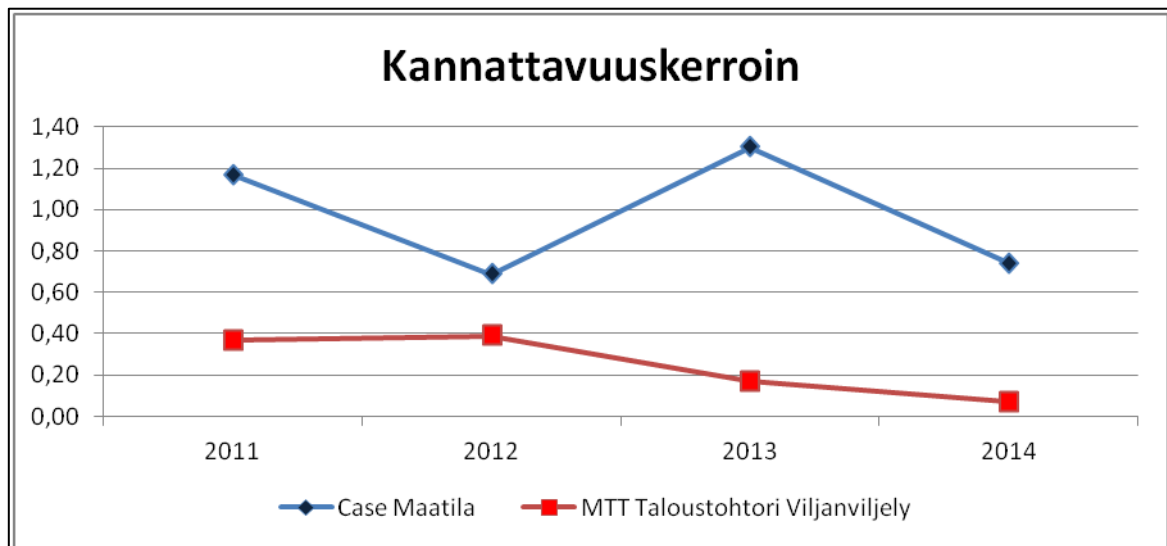

Kuva 8. Työtuntiansio

Työtuntiansion tunnuslukuun ei silti kannata liian tarkkaa huomiota antaa, koska tämän tunnusluvun tulokseen vaikuttaa paljonkin työtuntimäärän laskentatarkkuus, eikä tuskin kukaan saa sitä kirjoitettua täsmälleen oikein. Kuitenkin johtopäätöksenä voi sanoa case-maatilan kannattavuuden olevan tyydyttävällä tasolla, koska se on huomattavasti parempi kuin toimialan keskiarvoluvuilla. (ks. kuva 8.)

Kannattavuuskerroin

Maatalouden kannattavuutta voidaan mitata kannattavuuskertoimella, joka kuvaa, kuinka hyvin saadulla yrittäjätulolla voi kattaa oman pääoman korkovaatimuksen sekä oman työn palkkavaatimuksen. Kuten aikaisemmin mainittu tämän tunnusluvun tavoitteena on yksi, koska silloin on saatu juuri asettamansa tavoitteen verran tuottoa. (Pellinen & Enroth 2008, 78–79.)

Kuva 9. Kannattavuuskerroin

Case-maatilalla tunnusluku vaihtelee paljon kuluvan neljän vuoden aikana. Kannattavuuskertoimen kehityksen ja vertailun toimialan keskiarvolukuihin näkee kannattavuuskerroin kuvasta (9). Hyvinä vuosina 2011 ja 2013 saadaan asettamia tavoitteita 17 % ja 30 % parempaa tuottoa. Huonompina vuosina 2012 ja 2014 jäädyään alle asettamia tuottotavoitteita, mutta niistä ei jäädy kovinkaan paljon ainoastaan noin 30 %. Kuitenkin case-maatilalla jokaisen vuoden luvut ovat MTT Taloustohtori viljanviljelytilojen keskiarvolukuja parempia. Kannattavuutta voidaan pitää tyydyttävällä tasolla vuonna 2014, koska yli puolet omista tavoitteista saadaan täytettyä.

6.3.2 Vakavaraisuus

Case-maatilalla vakavaraisuutta lähdim tutkimaan kahdella tunnusluvulla. Hyvä vakavaraisuus luo tilalle paremmat mahdollisuudet saada lisärahoitusta uusiin ja isompiin investointeihin (Pellinen & Enroth 2008, 80).

Omavaraisuusaste

Omavaraisuusaste kuvaa pääomarakennetta. Maataloudelle on ominaista korkeat omavaraisuusasteet, koska maatalous sitoo paljon pääomaa tuottoa nähden. (Pellinen & Enroth 2008, 80.) Omavaraisuusaste mittaa yrityksen tappionsietokykyä sekä pitkänaikavälin maksujen selviytymistä.

Omavaraisuusaste ei paljon vaihtelee tarkasteluvuosien aikana. Se kehittyy vuodesta 2011 vuoteen 2014 seuraavasti 95,20 % – 96,22 % – 94,57 % – 95,74 %. Heikoimmillaan luku oli vuonna 2013 ja parhaimmillaan 2012. Pieni lukujen vaihtelu on johtunut taseen velkojen vaihtelusta. Case-maatilan omavaraisuus on ollut viimeisten neljän vuoden aikana todella hyvä eikä suuria ai-lahtelevaisuuksia ole tapahtunut. Yritystutkimus ry:n hyvän omavaraisuusasteen raja on 40 %. Case-maatilan luvut ylittävät sen jokaisena vuonna, joten omavaraisuusastetta voidaan pitää hyvänä.

Suhteellinen velkaantuneisuus

Suhteellinen velkaantuneisuus on toimialasidonnainen eikä sovi vertailuun muiden toimialojen kanssa. Tämä tunnusluku kuvaa, paljonko liikevaihdosta on käytettävä velkojen hoitoon. Suhteellinen velkaantuneisuus voi maataloilla olla suuri, vaikka omavaraisuusaste on hyvä, koska tuotanto vaatii paljon pääomaa suhteessa liikevaihtoon. (Pellinen & Enroth 2008, 81.) Kokeillaan, paljonko case-maatilan liikevaihto on suhteessa taseen loppusummaan:

2014	2013	2012	2011
22,12 %	18,16 %	21,31 %	15,64 %

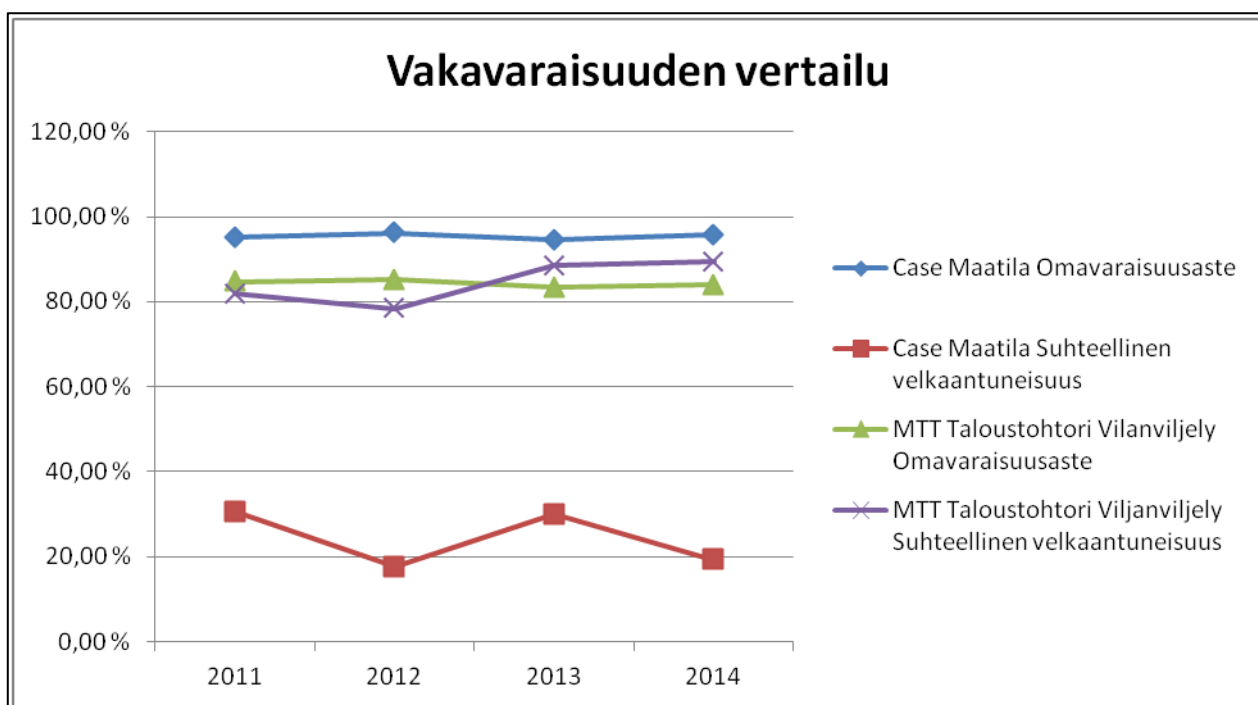
Huomaamme sen olevan aika pieni, mutta myös viljataloilla tämä on normaalisti keskimäärin vain 25 %, joten luvut eivät ole epänormaaleja (Pellinen & Enroth 2008, 81). Luvut vain osoittavat toteen maatilan tuotannon vaativan paljon pääomaa suhteessa liikevaihtoon. Kuitenkin case-maatala on onnistunut rahoittamaan tämän omalla pääomalla eikä velalla, mikä auttaa yrittäjää käyttämään suuremman osan liikevaihdostaan toimintaansa eikä velkojen hoitoon.

Suhteellinen velkaantuneisuus on ailahtellut viime vuosina ylös ja alas. Vakavaraisuuden vertailu kuvasta huomaa tunnusluvun laskevan vuodesta 2011 vuoteen 2012, mutta nousee taas vuoteen 2013. Tämä nousu johtuu uudesta lainan nostosta peltokauppojen yhteydessä. Luku lähtee taas laskuun vuoteen 2014, johtuen lainanlyhennyksistä. Kuitenkin suhteellinen velkaantuneisuus on

case-maatilalla joka vuonna hyvä, koska se on aina alle 40 %, joka on hyvä Yritystutkimus ry:n ohjearvojen mukaan. Tämän tunnusluvun ollessa hyvä ei case-maatilan tarvitse käyttää kovin suurta osaa liikevaihdostaan velkojen maksuun eikä maatilan toiminta ole rahoitettu paljon velalla.

Vakavaraisuuden vertailu toimialan keskiarvolukuihin

Vertailun mahdollistamiseksi, laskin MTT Taloustohtorin kannattavuuskirjanpitoiltojen viljanviljelyn tuloslaskelmista ja taseista omavaraisuusasteen sekä suhteellisen velkaantuneisuuden tunnusluvut vuosille 2011–2014. Niitä vertaillessa case-maatilan lukuihin, huomaa case-maatilan vakavaraisuuden olevan paljon paremmalla tasolla kuin toimialan.

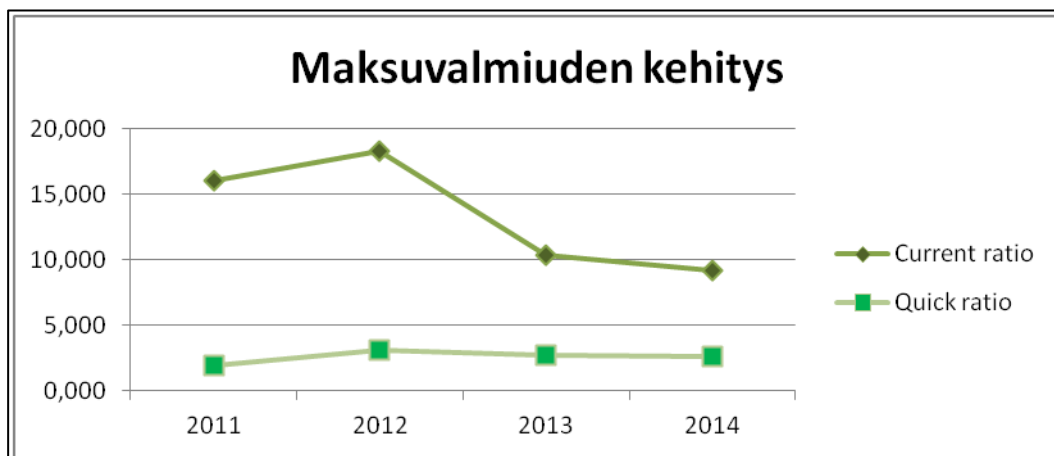
Kuva 10. Vakavaraisuuden vertailu

Vakavaraisuuden vertailu kuvasta huomaa case-maatilan omavaraisuusasteen olevan aina parempi kuin toimialan keskiarvolukuihin verrattuna. Mielenkiintoinen asia omavaraisuusasteen tarkastelussa on case-maatilan sekä toimialan keskiarvolukujen samantapainen vaihtelu, eli laskee ja nousee samassa suhteessa tarkasteluvuosien aikana. Suhteellinen velkaantuneisuuden tunnusluku on huomattavan paljon parempi kuin toimialan keskiarvoluvut. Case-maatilan luvut pysyvät aina alle 40 % eli hyvänä, kuin taas toimialan

ovat noin 80 % paikkeilla melkein jatkuvasti, eli on heikolla tasolla. Vain vuonna 2012 toimialan luku pääsi alle 80 % ja oli tyydyttävällä tasolla.

6.3.3 Maksuvalmius

Case-maatilan maksuvalmiutta eli rahoituksen riittävyyttä päätin mitata kahdella tunnusluvulla. Quick ratio mittaa yrityksen likviditeettiä ja mahdollisuuksia selviytyä lyhytaikaisista veloista pelkällä rahoitusomaisuudella, kun taas current ratio huomioi tämän lisäksi vaihto-omaisuuden. Näitä tunnuslukuja tarkasteltaessa on muistettava, että ne mittaavat maksuvalmiutta vain tilinpäätöshetkellä, joten maksuvalmius voi vaihdella paljonkin tilikauden aikana, koska tuotot jakautuvat epätasaisesti vuoden aikana.

Kuva 11. Maksuvalmiuden kehitys

Maksuvalmiuden kehitys kuvasta näemme, miten case-maatilan maksuvalmius on kehittynyt tarkasteluvuosien aikana. Siitä huomaa myös molempien tunnuslukujen kulkevan ”käsi kädessä”. Tällä tarkoitan, että molemmat tunnusluvut laskevat ja nousevat samoina vuosina. Molemmat tunnusluvut paranevat vuodesta 2011 vuoteen 2012, jolloin ovat erinomaisella tasolla, mutta luvut laskevat vuonna 2013. Quick ratio ei vain tee yhtä rajua laskua kuin current ratio kyseisenä vuonna. Current ration raju lasku on todennäköisesti johtunut vaihto-omaisuuden arvon laskusta sekä lyhytaikaisten velkojen kasvusta taaseessa. Quick ration tasainen lasku luultavammin johtuu lyhytaikaisten velkojen kasvusta. Molemmat jatkavat lievää laskua vuoteen 2014. Kuitenkin mak-

suvalmius on vielä hyvällä tasolla, vaikka onkin heikentynyt. Toivottavasti luvut eivät jatka tasaista laskuaan vielä vuoteen 2015 ja siitä eteenpäin.

Teoreettisessa viitekehyksessä mainitsin jo Yritystutkimus ry:n antamat ohjearvot näille tunnusluvuille. Quick ration hyvä ohjearvo on yli 1 ja current ratio on hyvä ohjearvo on yli 2. Case-maatilalla molemmat tunnusluvut pysyvät jokaisena tarkasteluvuonna niiden yläpuolella eli hyvällä tasolla. Tästä voimme päätellä case-maatalan maksuvalmiuden olevan hyvä tarkasteltuina vuosina.

6.4 Tulosten johtopäätökset

Mielenkiintoinen asia lukuja tarkasteltaessa ja miettiessä on, että vaikka koneita on tarkastelujaksona ostettu ja uusittu paljon ei niiden vaikutusta lähemmin tuloksissa huomaa. Suurimmat vaikutukset eri lukuihin aiheuttavat viljantuottajahintojen muutokset, tuotantovälineiden ostohintaindeksin muutokset sekä peltokaupasta lisääntyvä viljelysmaa ja siitä aiheutuva uusi laina.

Kannattavuus

Tarkastellessa kaikkia eri kannattavuuden tunnuslukuja, huomaa vuosien 2011 ja 2013 olleen parempia vuosia kannattavuuden näkökulmasta, kun taas vuodet 2012 ja 2014 heikompia. Kuitenkin näen kannattavuuden olevan suhteellisen hyvällä tasolla, koska toiminnan aiheuttamat kulut saadaan jokaisena vuonna katettua. Ainoastaan parina vuonna ei saada katettua oman pääoman korkovaatimusta, mikä tarkoittaa maataloudenharjoittajan saavan vain vähemmän tuottoa omalle pääomalleen, mutta saa kuitenkin puolet tavoitteistaan.

Tunnuslukujen johtopäätöksistä case-maatalan kannattavuus on vain tyydyttävällä tasolla, mutta parempina vuosina se pääsee hyvälle tasolle, vaikka kokonaispääoman tuottoprosentti jää alle Yritystutkimus ry:n hyvän ohjearvon. Näen sen olevan hyvällä tasolla, koska maataloudessa pidetään oman pääoman tuottotavoitteena 5 %, jonka yli päästään parempina vuosina. Tämän lisäksi tilalla menee paremmin kuin viljanviljelytoimialalla yleensä, joten kannattavuus on tarkasteluvuosina 2011–2014 hyvä - tyydyttävä – hyvä – tyydyttävä, eli keskiarvona tyydyttävällä tasolla tarkastelujaksolla.

Mikä on vaikuttanut kannattavuuden tunnuslukujen vaihteluun? Todennäköisin syy on, että yksinkertaisesti jokainen vuosi ei ole yhtä kannattava yritystoiminnassa ja on osattava varautua myös heikompiin vuosiin. Kannattavuuden vaihteluun vaikuttaa paljon myös hinnan vaihtelut eli markkinariskit. Kun tuottajahinnat nousevat kannattavuus paranee, vastakohtana kun taas tuotantovälineiden hinnat nousevat kannattavuus laskee. Teoreettisessa viitekehyksessä mainittiin tuottajahintojen laskeneen sekä tuotantovälineiden hintojen myös laskeneen, mutta ei tarpeeksi kompensoimaan tuottajahintojen laskua. Tämä voisi selittää 2014 vuoden heikon tuloksen. Kannattavuuden vaihtelun tasauksen keinona on yrittää myydä silloin kuin hinta on korkeimmillaan, mutta valitettavasti varastointitilaa ei aina ole riittävästi, minkä vuoksi taktikoinnissa on huomioitava hinnanvaihtelut ja käytössä oleva varastointikapasiteetti.

Veroilmoituksessa taas vuodet 2012 ja 2014 näyttävät paremmilta, kun taas 2011 ja 2013 heikoimmilta. Maksuperusteiden kirjanpidon ansiosta tuloja ja menoja voi siirrellä helposti tilikausien välillä. Sen vuoksi tuloslaskelmaa oikaistaessa ja jaksotuksia korjaillessa tuloslaskelman tulokset voivat muuttua paljon. Muutoksiin vaikuttavat suuresti myynti- ja tukisaamisten muutokset sekä tuotevarastojen muutokset. Näiden lisäksi tulokseen vaikuttavat uudet erät, yrittäjäperheen palkkavaatimus ja oman pääoman korkovaatimus. Nämä muokkaavat sitten veroilmoituksen tulokset uudenaikaisiksi, minkä seurauksena veroilmoituksen hyvä vuosi voi näyttää heikommalta kuin veroilmoituksen huonompi vuosi.

Virallisen tuloslaskelman tuloksesta, joka pohjautuu veroilmoituksesta, osoittaa case-maatilán kannattavuuden paremmaksi. Siinä saadaan joka vuosi verotettavaa tuloa sekä on voitu tehdä suurin mahdollinen tasausvaraus viimeisinä neljänä vuotena, mitkä sitten on tuloutettu useasti uusien koneiden poistojen vähennyksissä. Tämä osoittaa tilán tuottavan hyvin voittoa sekä toiminnan olevan kannattavaa. Kuitenkin oikaistun tuloslaskelman yrittäjänvoitto ei aina osoita voittoa. Yrittäjänvoitto olisi parempi, ellei oman pääoman korkovaatimus olisi niin suuri. Oman pääoman korkovaatimus on suuri, koska case-maatilalla on paljon omistusta eikä ole pahemmin rahoittanut toimintaansa velalla. Kannattavuutta tarkasteltaessa on muistettava tämä, joten yrittäjäperhe voi saada riittävästi yrittäjätuloa, vaikka kannattavuuden tunnusluvut olisivat välillä heikot.

Vakavaraisuus ja maksuvalmius

Kannattavuuden vaihtelut eivät ole vaikuttaneet paljoa case-maatilan vakavaraisuuteen tai maksuvalmiuteen. Case-maatilan vakavaraisuuden ja maksuvalmiuden tunnusluvut eivät myöskään vaihtelee yhtä rajusti vuosien varrella, vaikka on niissäkin eroja.

Case-maatilan vakavaraisuuden tunnusluvut osoittavat case-maatilan vakavaraisuuden olevan hyvällä tasolla ja parempi kuin toimialan keskiarvoluvuilla. Velkaantuneisuus on laskussa ja omavaraisuus nousussa, mikä osoittaa tilan olevan menossa oikeaan suuntaan ja saavan lisärahoitusta tarpeen tullen, ellei mitään todella odottamatonta ja radikaalia tapahdu lähitulevaisuudessa.

Maksuvalmiuden tunnusluvut taas osoittavat maksuvalmiuden edelleen olevan hyvällä tasolla, vaikka on kokenut laskua edellisistä vuosista eikä ole enää erinomaisella tasolla. Maksuvalmiutta arvioidessa on myös muistettava, että en ole huomionut maataloudenharjoittajan mahdollisia säästöjä, jotka kasvat-
taisivat rahoitusomaisuutta, joka taas parantaisi tunnuslukujen tuloksia. Tämän vuoksi maksuvalmius voi case-maatilalla olla jopa tunnuslukujen esittämiä lukuja parempi. Maksuvalmiuden tasoon vaikuttaa myös lainanlyhennysten määrän suuruuden vaihtelut sekä vaihto-omaisuuden arvo, jonka vaihtelu aiheutuu viljantuottajahintojen markkinahintojen vaihtelusta, koska vilja arvostetaan tilinpäätöshetken markkinahinnan mukaan.

Toisenlainen tarkastelunäkökulma tilanteesta

Toisenlaisen näkökulman tilan taloudellisesta tilanteesta olisi saanut, jos tasetta rakentaessa olisin käyttänyt koneiden arvona verotuksen arvoja. Tämä pienentäisi paljon oikaistun taseen loppusummaa sekä oman pääoman määrää, joka myös vaikuttaisi oikaistussa tuloslaskelmassa pienentämällä oman pääoman korkovaatimuksen vaadetta sekä poistoja, mikä myös parantaisi oikaistun tuloslaskelman yrittäjänvoittoa. Tällä tavoin kannattavuus olisi ollut parempi, mutta nämä muutokset vaikuttaisivat myös vakavaraisuuden tunnuslukuihin pienentämällä niitä, mutta ne jäisivät silti edelleen hyvälle tasolle. Maksuvalmiuteen tämä ei vaikuttaisi. Kuitenkin tämä ei ole suositeltava vaihtoehto, koska arvot ovat käypiä arvoja alempia, sillä poistot on suoritettu tasausvarauksien avulla.

7 TUTKIMUSTULOSTEN PÄÄTELMÄT

Tutkimuskysymyksenä oli, onko maataloudenharjoittaminen ollut taloudellisesti kannattavaa. Vastaus siihen saatiin tunnuslukuanalyysillä, jossa on vertailtu kannattavuuden, vakavaraisuuden ja maksuvalmiuden kehitystä tilalla, toimialan keskiarvolukuihin sekä ohje- ja tavoitearvoihin. Vaikka tarkasteluvuosien joukossa on ollut heikoimpiakin vuosia mukana, voidaan päätellä tilalla maataloudenharjoittamisen olevan melko taloudellisesti kannattavaa. Vakavaraisuus ja maksuvalmius ovat hyvät ja kannattavuus tyydyttävä sekä luvut ovat aina parempia kuin toimialalla keskimäärin.

Oletan tutkimuksen aikana esiintyvistä asioista case-maatilalla menevän paremmin kuin muilla toimialalla, koska maataloudenharjoittaja tekee itse paljon eikä osta kaikkea uutena. Esimerkkinä maataloudenharjoittaja kykenee tekemään pieniä peruskorjauksia omille koneilleen sekä voi ostaa itselleen yhden koneen halvemmalla, mitä sitten parantaa itse. Maataloudenharjoittaja on myös itse rakentanut niin paljon kuin mahdollista kylmähalliinsa sekä teki toiselle hallilleen lämpöeristyksen. Tällä tavoin case-maatila säästää kustannuksissa. Toinen merkittävä asia on velan pieni määrä. Maataloudenharjoittajan periaate on yrittää olla ottamatta lainaa uuden koneinvestoinnin yhteydessä, ainoastaan laajempiin investointeihin hän on ottanut lainaa. Tämä tunnuslukuanalyysi myös osoittaa näiden toimineen hyvin kyseisellä tilalla.

Case-maatilan tulevaisuuden taloudellista tilannetta on vaikea ennustaa, koska viljanviljely on kovin kausiluonteista toimintaa sekä sääolosuhteiden armoilla täällä Suomessa. Näiden lisäksi tulokseen vaikuttaa paljonkin markkinahintojen vaihtelu, EU:n maatalouspolitiikka sekä mahdollinen tukien rahoituksen määrä. Vuosi 2015 aiheutti jo paljon haasteita toiminnalle, mutta case-maatila oli onnekas ja sai kaiken kylvettyä sekä puitua ajoissa. Ainoastaan rehuviljan määrä oli suurempi tänä vuonna kuin muihin vuosiin verrattuna, mikä aiheuttaa viljalle heikomman myyntihinnan ja tulojen mahdollisen pienenemisen. Tästä huolimatta uskotaan tilan vakavaraisuuden pysyvän hyvänä, mikä mahdollistaa tilalla olevan mahdollisuuksia tehdä eri investointeja. Kuitenkin investoinnin yhteydessä väistämättä tulos voi pienentyä parina vuonna, koska investointi syö paljon kuluja tuloksesta. Ennen päätöstä suurten investointien toteuttamisesta on mietittävä, onko tämä välttämätöntä ja mitä siitä hyötyy sekä voiko saada maatalouden investointitukea. Tämän jälkeen on suositeltavaa

tehdä eri laskelmia, jotta selvittäisi kannattavimman vaihtoehdon investoinnin toteuttamiseen. Laskelmissa ilmeni myös, jos investointi on taloudellisesti mahdollista, ja mikä on paras vaihtoehto.

Tutkimuksen toinen näkökulma oli pohtia, mahdollistaako maanviljely suomalaisten perheiden elättämisen. Case-maatilalla näyttää menevän hyvin, mikä osoittaa tilalla olevan hyvät edellytykset pärjätä vain maatalouden ja metsätalouden avulla, jos tulot pysyvät samalla tasolla. Jos ammatinharjoittajan työstä luopuisi, voisi miettiä, mitä muita mahdollisuuksia tilalla olisi laajentua ja kasvattaa liikevaihtoaan. Esimerkiksi voisi harkita erikoistumista tiettyyn kasvilajiin, lisätä viljelysmaan vuokraamista, tehdä yhteistyötä muiden tilojen kanssa, jotta kulut pienenisivät, omien tuotteiden markkinointikanavan järjestämisestä tai sopimuksia toimittajien kanssa, mitkä tasauttavat tulojen kertymistä. Kuitenkin ammatinharjoittajan työn tuoma kaivinkone on auttanut maataloudenharjoittajaa myös maatalouden toiminnassa, esimerkiksi tänä vuonna oli itse mahdollista parantaa omia salaojituksiaan. Siinä mielessä kyseinen ammatinharjoittajan toiminta on hyvä lisä tilalle, mutta vaikea sanoa, onko ammatinharjoittajan työ riittävän kannattava sekä riittäisikö alalla töitä kattamaan uuden kaivinkoneinvestoinnin, mikä olisi edessä lähivuosina.

On muistettava, että yritystoiminnan harjoittaminen on aina vähän riskipeliä, mutta ”se ei pelaa joka pelkää” sanonnan mukaan case-mautilan toimintaan on syytä panostaa ja jatkaa, koska halukkuutta löytyy. Miksi ei jopa jatkaa ilman ammatinharjoittajan toimintaa, jos uskaltaa elää riskillä ja luottaa Suomen sääolojen mahdollistavan tuleville vuosille parempia satoja. Maataloudenharjoittajan on itse päätettävä, eläkö riskillä ja lopettaa ammatinharjoittajan työnsä tai jatkaako ammatinharjoittajan toimintaa sekä tekee investoinnin, mutta tällöin on lisättävä ammatinharjoittajan töitä, koska muuten se ei maksa itseensä takaisin vaikka sitä hyödyntäisi myös maanviljelyssä.

Jatkotutkimusaiheita tulevaisuuden päätösten tueksi

Työn eri näkökulmista olisi syytä tehdä jatkotutkimuksia riippuen, minkälaisiin päätöksiin maataloudenharjoittaja päätyy tekemään. Kallistuessaan maataloustoiminnan laajentamiseen tai uuden kuivurin investointiin, voisi tehdä jatkotutkimuksena eri laajentamisvaihtoehtojen kannattavimman vaihtoehdon selvittämisestä tai kuivurin investoinnin toteuttamisen mahdollisuudesta, investointituen mahdollisuuden selvittämisestä, kannattavimman vaihtoehdon löy-

tämiseksi ja investointien takaisinmaksun keston selvittämiseksi. Jos taas kalistuu jatkamaan ammatinharjoittajan työtä ja toteuttaa kaivinkoneinvestoinnin, voi jatkotutkimuksena olla sen kannattavuudesta, alan työtilanteesta sekä mitä on tehtävä, jotta investoinnin saa katetuksi.

8 POHDINTA JA YHTEENVETO

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää toimeksiantajalle, onko maataloudenharjoittaminen ollut taloudellisesti kannattavaa. Sen selvittämiseksi suoritin tunnuslukuanalyysin, jonka avulla tutkin maataloustoiminnan kannattavuutta, vakavaraisuutta ja maksuvalmiutta tarkastelujakson 2011 ja 2014 välillä. Tunnuslukuanalyysistä saatiin vastaus tutkimuskysymykseen sekä alussa esitettyihin kysymyksiin, kuten kuinka kannattavaa maanviljely on ollut ja miten tulos on muuttunut viime vuosina, mikä on vaikuttanut muutoksiin sekä kuinka kannattavaa yritystoiminta on verrattuna toimialan muihin lukuihin. Saatiin myös apua alussa esitettyihin näkökulmien pohdintoihin, mutta saadakseen niihin tarkempi vastaus olisi syytä toteuttaa edellisen luvun lopussa mainitsemiä mahdollisia jatkotutkimuksia.

Tutkimus eteni prosessina sujuvasti sekä opinnäytetyöprosessin tiukan aikataulun määrääjat kannustivat jatkamaan ja suorittamaan tutkimusta. Heti opinnäytetyöprosessin alussa tehty tutkimussuunnitelma opinnäytetyön tarkoituksen ja tavoitteiden pohjalta, oli hyvä apuväline pääsemään tutkimuksessa vauhtiin.

Teoreettisen viitekehyksen kirjoittaminen eteni hyvin, koska sen sisältö oli tarkkaan suunniteltu. Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys koostui kahdesta osa-alueesta, maataloudesta ja taloudellisen tilanteen katsauksesta. Näin saimme tietoa alasta sekä hyvän perustan tutkimuksen toteuttamiseen. Opinnäytetyön haasteellisuus yllätti. Haasteellisin osuus oli rakentaa tase sekä tuloslaskelma tarkasteluvuosille, jotta tunnuslukuanalyysin voisi suorittaa. Taseen erien arvojen määrittäminen oli erityisen haastavaa, koska jos ne arvoitettiin liian korkeaksi tai matalaksi ne vaikuttaisivat kannattavuuden tunnuslukuihin ja omavaraisuuteen. Lopulta, kun sain taseen rakennettua, ei enää tuloslaskelman rakentaminen ja tunnuslukujen laskenta tuntunut mahdottomalta.

Hyvän teoriaan tutustumisen ja tarkan toimintatapojen suunnittelun ansiosta oli myös helpompi ryhtyä suorittamaan menetelmäosuutta. Tutkimuksen empiirisen osuuden suoritin kvalitatiivisella tutkimusmenetelmällä ja case-tutkimusotteella käyttäen pääosin sekundäärisenä aineistona maataloustoiminnan tarkastelujakson tilikausien tietoja. Tunnuslukuanalyysin suorittamista varten valitsin laskevani kannattavuuden, vakavaraisuuden ja maksuvalmiuden tunnuslukujen lisäksi myös maataloudelle tyypillisiä tunnuslukuja. Useammasta tunnusluvusta sai kattavamman ja totuudenmukaisemman vastauksen, koska kuten teoreettisessa viitekehyksessä mainittiin, että yhden vuoden luvut eivät riitä arvioimaan yritystoiminnan taloudellista tilannetta. Yhden vuoden luvuista oli vaikea sanoa mitään, mutta heti kun vertailin tarkastelujakson lukuja toisiinsa sekä toimialan keskiarvolukuihin, alkoi ymmärtää, mitä luvut kertoivat ja analysointi sujui paremmin. Kokonaisuutena opinnäytetyöprosessi sujui hyvin ja toivotulla tavalla, enkä lähtisi muuttamaan toimintatapojani. Tällä tavoin sain juuri toivotut vastaukset.

Opinnäytetyöprosessista opin paljon uutta, osaan hallita projektia kokonaisuutena ja ratkaista sen ongelmia. Tiedän mitä kaikkea siihen vaaditaan eikä selaista tehdä hyvin yhdessä yössä. Kuitenkin yksi tärkeimmistä huomaamistani asioista on aloittaa tutkimus tutustumalla riittävän kattavasti aikaisempaan teoriaan, koska tutkimus on helpompi suorittaa, kun tuntee aiheensa sekä ilman teoriaa tutkimuksen suorittaminen olisi ollut mahdotonta. Tasetta ja tuloslaskelmaa rakentaessani jouduin koko ajan miettimään, kuinka sovellan teorian käytäntöön. Tunnuslukujen arviointi oli myös helpompaa, kun tiesi, mitä lukujen pitäisi kertoa sekä alaan tutustuminen oli hyvä ratkaisu, koska ymmärsin paremmin, mikä on voinut vaikuttaa tuloksiin. Muun muassa tunnuslukuanalyysiä tehdessä ja jopa jo tasetta rakentaessa huomasin alan markkinariskin vaikutukset. Viljasadon myyntihinnat pystyivät vaihtelevaan suuresti jopa jo kuukauden sisällä. Esimerkkinä kerran oli kuukausi aikaisemmin myyty rehuhvehnää samaan hintaan kuin kuukausi myöhemmin leipävehnää. Teoreettisessa viitekehyksessä ja tutkimuksen tuloksissa huomasi myös muita pieniä yhteneväisyyksiä. Esimerkkinä maatalous sitoo tuotantoa varten paljon pääomaa suhteessa liikevaihtoon. Tämä osui toteen, kun laski liikevaihdon osuuden taseen loppusummasta, mikä oli 15,64 %:n ja 22,12 %:n välillä ja teoriassa sen sanottiin olevan keskimäärin 25 %. Yhteneväisyyksiä esiintyi myös tunnuslukujen tuloksia analysoitaessa, kuten kokonaispääoman tuotto prosent-

tia arvioidessa, että maataloudessa ne useimmiten ovat aika alhaiset, mitä ne myös case-maatilalla olivat.

Tutkimuksen luotettavuuden ja hyödynnettävyyden arviointi

Tutkimuksen pohjana on käytetty luotettavia lähteitä, joita on tulkittu objektiivisesti. Tutkimukseni ei anna sattumanvaraisia tuloksia sekä teorian pohjalta tutkimukseni on suoritettu luotettavasti ja oikeanmukaisesti läpi ongelmasta toteutukseen ja tulokseen. Tutkimuksen toteutuksessa on noudatettu varovaisuutta arvoja määrittäessä sekä laskettu riittävän paljon erilaisia tunnuslukuja, jotka antavat samanlaisiin tuloksiin viittaavia vastauksia. Tutkimukseni antaa myös vastauksen tutkimusongelmaan, eli se mittaa sitä, mitä alun perin haettiin. Näin voisi tulkita tutkimustani reliaabelina ja validina. Kuitenkin, jos eri tutkija suorittaisi tutkimukseni uudestaan samoilla tarkasteluvuosilla kyseisellä tiellä, voivat tulokset muuttua hieman, koska toisen tutkijan näkökulma sekä teorian ymmärtäminen eri tavalla voi vaikuttaa taseen rakentamisen toteutustapaan ja näin myös tuloksiin. Tästä huolimatta ovat tutkimukseni tulokset totuudenmukaisia, koska olen perustellut arvojen määrittämisen riittävän hyvin. Silti en usko tutkimustulokseni olevan kovin yleistettävissä muualla Suomessa, koska maataloudenharjoittamisen kannattavuus on tilakohtaista. Tuotantosuunnat ja tilakoot vaikuttavat kannattavuuden tasoon sekä eri tukialueilla maksetaan erimääräisiä tukia, joten nekin vaikuttavat.

Maataloudenharjoittajan saama hyöty tästä tutkimuksesta on, että hän sai selville tilansa kannattavuuden sekä sai vertailtua tulostaan muihin toimialan keskiarvotuloksiin. Viljanviljelyn kannattavuutta on hyvä ja suositeltavaa seurata, koska sen tiedon avulla on helpompi miettiä kehityssuuntia tulevaisuudelle, ja se auttaa päätöksenteossa sekä se auttaa löytämään toimintansa suurimmat menoerät.

Tutkimuksessani esittämistäni hyödyistä ja näkökulmista on case-maatilalla helpompi kehittää toimintaansa oikeaan suuntaan, koska talouden seuranta on osa johtamista. Uskon maatilalla olevan hyviä mahdollisuuksia tulevaisuudessa jatkaa, selviytyä ja kehittää toimintaansa, koska halukkuutta ja tietotaitoa on sekä talouden perusedellytykset ovat kunnossa.

LÄHTEET

Balance consulting. Tunnuslukuopas. Saatavissa:

<http://www.balanceconsulting.fi/tunnusluvut> [viitattu 30.9.2015].

Finland's Northern Conditions, Challenges and Opportunities for Agriculture.

2009. Rural development programme for mainland Finland 2007-2013.

Verkkoesite. The European Agricultural Fund for Rural Development: Europa investing in rural areas, Ministry of Agriculture and Forestry & MAVI Agency for rural affairs. Saatavissa:

http://www.mmm.fi/attachments/mmm/julkaisut/esitteet/5HIspFLpC/45920_LFA_esite.pdf [viitattu 23.9.2015].

Jantunen, H. 2015. Maanviljelijät vanhenevat - lähes puolet yli 50-vuotiaita.

Verkkouutiset 2.4.2015. Saatavissa:

<http://www.verkkouutiset.fi/talous/tilastokeskus%20maatalousyrittaja%20ika-34152> [viitattu 16.9.2015].

Jormakka, R., Koivusalo, K., Lappalainen, J. & Niskanen, M. 2015. Laskenta-toimi. 4. uudistettu painos. Helsinki: Edita.

Kallunki, J-P. 2014. Tilinpäätösanalyysi. Helsinki: Talentum.

Kananen, J. 2013. Case-tutkimus opinnäytetyönä. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Karhula, T., Koikkalainen, K., Leppälä, J. & Mattila, T. 2015. Esiselvitys viljelijöiden hallinnollisesta taakasta. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 16/2015. Helsinki: Luonnonvarakeskus (Luke). Saatavissa:

http://jukuri.mtt.fi/bitstream/handle/10024/485757/luke-luobio_16_2015.pdf?sequence=4 [viitattu 8.10.2015].

Karjalainen, L. 2013. Yrittäjän talousopas. Helsinki: Gaudeamus.

Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336.

Laajentavien tilojen haasteet. 2003. Tieto tuottamaan 104. ProAgria maaseutukeskusten liitto.

Lehtonen, S. 2015. Viljatiloja uhkaa konkurssiaalto. Maaseudun tulevaisuus 5.8.2015, 8.

Leppiniemi, J. & Leppiniemi, R. 2006. Tilinpäätöksen tulkinta. 4. uudistettu painos. Helsinki: WSOYpro.

Liiketoimintasuunnitelman (LNRO 3430) laadintaohje 24.03.2015. Microsoft Office Word -tiedosto. Maaseutuvirasto Mavi.

Luonnonvarakeskus (Luke). 2015a. Jo kolmannes peltoaloista vuokrattu. 27.2.2015. Saatavissa: <http://www.luke.fi/tiedote/jo-kolmannes-peltoalasta-vuokrattua/> [viitattu 23.9.2015].

Luonnonvarakeskus (Luke). 2015b. Maataloustuotteiden tuottajahinnat olivat edellisvuotta alhaisemmat. 25.2.2015. Saatavissa: <http://www.luke.fi/tiedote/maataloustuotteiden-tuottajahinnat-olivat-edellisvuotta-alhaisemmat/> [viitattu 16.9.2015].

Maa- ja metsätalousministeriö. 2011. Maa- ja elintarviketalous Suomessa. Verkkoesite. Saatavissa: http://www.mmm.fi/attachments/maatalous/julkaisut/64SkMh6lt/MMM_maatalous.pdf [viitattu 23.9.2015].

Maa- ja metsätalousministeriö. 2014. Maataloustuotanto. Verkkosivut. Saatavissa: <http://www.mmm.fi/fi/index/etusivu/maatalous/maataloustuotanto.html> [viitattu 4.9.2015].

Maa- ja metsätalousministeriön asetus rakentamisinvestointien hyväksyttävistä yksikkökustannuksista 1038/2013. Liite: Rakentamisinvestointien yksikkökustannukset. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/data/sdliite/liite/6304.pdf> [viitattu 28.10.2015].

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto (MTK). Maatalouden kannattavuus. 27.8.2015. Saatavissa: https://www.mtk.fi/maatalous/maatalouden_kannattavuus/fi_FI/maatalouden_kannattavuus/ [viitattu 16.9.2015].

Maanmittauslaitos. Kauppahintatilastot 2006–2013. Saatavissa: <http://www.maanmittauslaitos.fi/kauppahintatilastot> [viitattu 14.10.2015].

Maatilatalouden tuloverolaki 15.12.1967/543.

MTT Taloustohtori. Työkalu maatilatalouden kannattavuusseurantaan. Internet-sivusto. Saatavissa: <https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/taloustohtori> [viitattu 11.11.2015].

Niemi, J. & Ahlstedt, J. 2015. Suomen maatalous ja maaseutuelinkeinot 2015. 2. korjattu painos. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 25/2015. Helsinki: Luonnonvarakeskus (Luke). Saatavissa: http://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/486005/luke-luobio25_2015.pdf?sequence=1 [viitattu 7.10.2015].

Niskanen, J. & Niskanen, M. 2003. Tilinpäätösanalyysi. 2. tarkistettu painos. Helsinki: Edita.

Pellinen, J. & Enroth, A. 2008. Kannattava maatilayritys. Tieto tuottamaan 124. ProAgria maaseutokeskuksen liitto.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2009. Menetelmäopetuksen tietovaranto KvaliMOTV. Kvalitatiivisten menetelmien verkko-oppikirja. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavissa: http://www.fsd.uta.fi/fi/julkaisut/motv_pdf/KvaliMOTV.pdf [viitattu 27.10.2015].

Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC r.f. 2014. Årsbok 2014. Redogörelse för 69:e verksamhetsåret 2014. Publikation nr. 69. Helsinki: Svenska Lantbruksproducenternas centralförbund SLC r.f.

Verohallinto. 2013a. Maatalouden nettovarallisuus. Saatavissa: [https://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Maatalousyrittaja_ja_metsanomistaja/Tuloverotus/Maatalouden_nettovarallisuus\(26899\)](https://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Maatalousyrittaja_ja_metsanomistaja/Tuloverotus/Maatalouden_nettovarallisuus(26899)) [viitattu 4.10.2015].

Verohallinto. 2013b. Maatalouden tulot ja menot. Saatavissa: https://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Maatalousyrittaja_ja_metsanomistaja/Tuloverotus/Maatalouden_tulot_ja_menot [viitattu 4.10.2015].

Verohallinto. 2015. Tuloverotus – maataloudenharjoittaja. Saatavissa: https://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Maatalousyrittaja_ja_metsanomistaja/Tuloverotus [viitattu 4.10.2015].

Viitala, J. 2015. Traktoriyö, raskaat nostot ja byrokratia rasittavat viljelijöitä. Maaseudun tulevaisuus 9.10.2015, 5.

Yritystutkimus ry. 2011. Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi. 9. korjattu laitos. Helsinki: Gaudeamus.

TUNNUSLUKUJEN KAAVAT

Kannattavuuden tunnusluvut

Käyttökate-%	$\frac{\text{(käyttökate / liiketoiminnan tuotot yhteensä)}}{1} \cdot 100$
Liiketulos-%	$\frac{\text{(liiketulos / liiketoiminnan tuotot yhteensä)}}{1} \cdot 100$
Nettotulos-%	$\frac{\text{(nettotulos / liiketoiminnan tuotot yhteensä)}}{1} \cdot 100$
Kokonaispääoman tuotto-%	$\frac{\text{(nettotulos + korko- ja rahoituskulut)}}{\text{taseen loppusumma}} \cdot 100$
Oman pääoman tuotto-%	$\frac{\text{nettotulos}}{\text{oma pääoma}} \cdot 100$

Vakavaraisuuden tunnusluvut

Omavaraisuusaste	$\frac{\text{oma pääoma}}{\text{(taseen loppusumma - saadut ennakot)}} \cdot 100$
Suhteellinen velkaantuneisuus	$\frac{\text{(taseen velat - saadut ennakot)}}{\text{liikevaihto (12 kk)}} \cdot 100$

Maksuvalmiuden tunnusluvut

Current ratio	$\frac{\text{(rahoitusomaisuus + vaihto-omaisuus)}}{\text{lyhytaikaiset velat}}$
Quick ratio	$\frac{\text{rahoitusomaisuus}}{\text{lyhytaikaiset velat}}$

Maataloudelle tyypilliset tunnusluvut

Yrittäjätulo	tuloslaskelman nettotulos + yrittäjäperheen palkkavaatimus
Työansio	yrittäjätulo - oman pääoman korkovaatimus
Työtuntiansio	työansio / toteutuneet työtunnit
Kannattavuuskerroin	$\frac{\text{yrittäjätulo}}{\text{(yrittäjäperheen palkkavaatimus + oman pääoman korkovaatimus)}}$

TASEET 2011–2014 (SALAINEN)

TULOSLASKELMAT 2011–2014 (SALAINEN)

TUNNUSLUKUJEN TULOKSET 2011–2014 (SALAINEN)

